

Samrådsyttrande angående samrådshandling rörande planerad ny täktverksamhet inom fastigheten Marma 4:11 och Visteby 11:1 i Uppsala kommun

Innehåll

Inledning.....	1
2. Bakgrund.....	2
2.1 Behov	2
2.3 Tillståndsplikt	5
3.1 Lokalisering	6
3.2 Nuvarande markanvändning.....	9
3.4 Riksintressen, Natura 2000 och övriga skyddsvärda områden	9
3.5 Geologi och bergkvalitet	10
3.6 Hydrogeologi	13
3.7 Naturmiljö och arter	14
3.8 Friluftsliv	15
3.9 Kulturmiljö	16
3.10 Infrastruktur och kommunikation	16
4.1 Planerad verksamhet.....	18
4.2 Sevesoverksamhet	19
5 Miljökonsekvenser	20
5.1 Alternativa lokaliseringar	20
5.2 Landskapsbild	22
5.3 Naturmiljö och arter	22
5.4 Friluftsliv	25
5.5 Kulturmiljö	26
5.6 Hydrogeologi	26
5.7 Buller, vibrationer och luftstötsvågor	28
5.8 Utsläpp till luft	30
6. Samråd	30
Länna byalags sammanfattande slutsats om samrådshandlingen och den planerade verksamheten ..	32
Bilaga 1.....	33

Inledning

Länna byalag är en ideell förening bildad 2005. Byalagets verksamhet har sedan starten utgått från medlemmarnas eget engagemang i olika frågor. Föreningens uppgift är att vara ett samlande organ

för Länna. Området för föreningens intressesfär sammanfaller med Länna skolas upptagningsområde. Föreningen är politiskt obunden och har cirka 150 medlemmar. Föreningen har två huvudsakliga mål.

1. Föreningen skall verka för att ta tillvara kraften som föreningsmedlemmar och övriga har för att skapa ett bra och trivsamt Länna.
2. Föreningen skall även fungera som mottagare av information från kommunen och andra organisationer samt spridare av denna information till de boende i Länna. Dessutom ska styrelsen, i den mån som det behövs, vara ett språkrör för Länna Byalag i samtal med ovanstående organisationer.

Synpunkter i detta dokument följer avsnittsnumrering i samrådshandling daterad 2024-03-08, för att kommentarer lätt ska kunna kopplas till rätt avsnitt i samrådshandlingen. I vissa fall har kommentarer dock skrivits i andra avsnitt för att kopplas ihop logiskt med andra resonemang.

Till samrådssvaret bifogas protestlistor mot föreslagen placering, en digital från www.skrivunder.com samt två fysiska, som funnits tillgängliga på Länna-Macken fr.o.m. 2024-03-12 respektive en privat insamling i byn. De fysiska bifogas i form av avfotograferad lista för att möjliggöra att de skulle kunna finnas tillgängliga t.o.m. 2024-03-28. Fysiskt original sänds per brev efter att samrådstiden tagit slut (läs: efter påskhelgen), som tidigare har meddelats EMKAB och Holmen via mail 2024-03-24. Till protestlistan från www.skrivunder.com finns bifogat kommentarer från de protesterande som ska räknas in i samrådssvaret. Det totala antalet underskrifter är över 550.

2. Bakgrund

2.1 Behov

Vad som gäller enligt lag och praxis

Vid en prövning av en ansökan om täktverksamhet ska en allsidig prövning av frågor som rör hushållning och biologisk mångfald ske. Som grund för prövningen gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken liksom hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. De frågor som främst ska bedömas är om beslutet om tillstånd för verksamheten är förenlig med principen om god hushållning med naturresurser och lokaliseringsprincipen. Enligt äldre bestämmelser i miljöbalken skulle en prövning av en ansökan om tillstånd till täktverksamhet innehålla en avvägning mellan behovet av material och befara skador på miljön (se dåvarande 12 kap. 2 § miljöbalken, i dess lydelse före den 1 juli 2009). Från och med 1 juli 2009 har den särskilda bestämmelsen upphört att gälla. I förarbetena framhålls att frågan om resurshushållning även efter denna förändring ska beaktas vid prövningen genom tillämpning av 2 kap. och 3 kap. miljöbalken. I ansökan om tillstånd ska sökanden visa att det är förenligt med god hushållning att utvinna materialet (prop. 2008/09:144 s. 12 f.). En ansökan kan avslås med motivering att behovet kan tillgodoses med material från annan täkt (prop. 2008/09:14 s. 13) och att lokaliseringen, med tillämpning av 2 kap. 6 § miljöbalken, därmed är olämplig (se prop. 2008/09:144 s. 12 f.). Behovet av täktmaterialet har således betydelse även vid lokaliseringsbedömningen. Miljööverdomstolen har i flera domar fastslagit att behovet av täktmaterial har betydelse för lokaliseringsbedömningen, se t.ex. mål nr M 5176-11 (2012), M 4269-11 (2012), M 3113-13 (2014) och M 497-12 (2012).

Av mark- och miljööverdomstolens avgörande 2015, mål M 5627-14 framgår att en behovsutredning ofta bör krävas vid nyetablering av bergtäkt och att behovet av täktmaterial har betydelse vid lokaliseringsbedömningen. Täktmaterial är en nödvändig råvara vid byggande men uttaget av material innebär stora ingrepp i naturmiljön som inte är möjliga att helt återställa. Vid etablering av en ny täkt

krävs därför en noggrann lokaliseringsutredning. Ju större risken är för att motstående intressen ska påverkas, desto större är kraven på utredningens omfattning och kvalitet (se bl.a. M-5701-05).

Vid nyetablering av en täkt ska hänsyn tas till dels om det innebär god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig med hänsyn till minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 § miljöbalken). Med tillämpning av bestämmelserna i främst 2 och 3 kap. miljöbalken kan en allsidig prövning som omfattar dessa aspekter åstadkommas. Vid prövning av ansökan om tillstånd till täkt ska behovet av det material som kan utvinnas vägas mot de skador på djur- och växtlivet och på miljön i övrigt som täkten kan befaras orsaka (12:2 miljöbalken). I begreppet "miljön i övrigt" inräknas även hälsoaspekter m.m. (Naturvårdsverket Prövning av täkter – Handbok med allmänna råd (april 2003). När det gäller frågan om det innebär god hushållning att bryta täktmaterial ska således en prövning göras i varje enskilt fall om den skada som täkten kan befaras orsaka är större än behovet av materialet. Av förarbetena till 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att med skada avses även t.ex. misshushållning med naturresurser.

För att tillåta nyetablering av en täkt i ett tidigare opåverkat område krävs att materialet inte på ett tillfredsställande sätt kan erhållas på en annan plats (se resonemang i M-5627-14). Kravet på att lokalisera täkten till den plats som medför det minsta intrånget för människors hälsa och miljön gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det (2 kap. 7 § miljöbalken). Vid bedömningen ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Vad vi anser i aktuellt fall

Vi anser med bakgrund i det ovanstående att Holmen tydligt ska redovisa behovet för att det ska kunna prövas om det går att tillämpa hushållningsbestämmelserna i 2 och 3 kap miljöbalken. Särskilt viktigt är det eftersom det redan finns täkter i närheten som skulle kunna tillgodose behovet och eftersom det finns andra motstående intressen som talar emot ett tillstånd. Detta krav grundar sig i att den som avser att bedriva en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iakttä de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (se 2 kap. 3 § miljöbalken).

Varje enskild verksamhetsutövare har ett kommersiellt intresse av att bryta materialet eftersom det finns en efterfrågan på detta, men ett enskilt bolags kommersiella intresse kan inte vara avgörande för behovsbedömningen enligt miljöbalkens regler. Vad som krävs är ett objektivt ställningstagande till vilket behov samhället har av materialet. Behovet i regionen av det material som ska utvinnas behöver kvantifieras och vägas mot vad som redan produceras, och framöver väntas produceras, i andra befintliga och planerade täkter i en behovsutredning. Lokaliseringen av det behovet behöver sedan avvägas mot alternativa möjliga bergtäkter för att minimera onödiga transporter och ingrepp som berör befintlig bebyggelse och naturvärden. När det gäller bergtäkter finns normalt goda möjligheter att överväga alternativa lokaliseringar. Om det material som ska utvinnas kan ersättas med andra täkter eller om det finns andra närbelägna områden som skulle vara bättre att exploatera för täktverksamhet, kan lokaliseringen bedömas som olämplig med stöd av 2 kap. 6 § miljöbalken.

Etablering av en ny bergtäkt är ett betydande miljöingrepp och av detta skäl är det synnerligen relevant att en korrekt behovsbeskrivning i samrådshandling ges. Skadan bör vägas mot uttag av material som finns i befintliga bergtäkter, mer återvinning och hushållning med naturresurser. Detta görs inte i samrådshandlingen på något vis. I samrådshandlingen hävdar Holmen att det finns ett stort underskott av kvalitativ ballast i närområdet, men det finns ingen källa eller fakta som styrker detta påstående.

Vi anser att samrådshandlingen genom spekulation överdriver behovet. Behovet av lokal kvalitativ ballast motiveras i samrådshandlingen bl.a. med en ”ombyggnation av länsväg C 282 mellan Uppsala och Almunge”. Enligt Länsplan för regional transportinfrastruktur i Uppsala län 2022-2033 (Region Uppsala), planeras inga arbeten på vägen förutom en cirkulationsplats vid avfarten till Danmark.

Det nämns också att E4 ”sannolikt [ska] få ny dragnings”. Det här är ingen information som vi känner till. E4 är en längre Europaväg och den lokala anknypningen gäller då enbart en ombyggnad i närområdet. Nya järnvägsspår mellan Knivsta och Uppsala planeras förvisso, men med tanke på att Trafikverkets finansiering inte täcker alla planerade projekt och att det råder oenighet om tänkt dragnings och fyrspårsavtalet så är det långt ifrån säkert att det kommer att byggas nya järnvägsspår.

Det nämns vidare att ”tanken är att tåkten även ska kunna försörja något ev. större behov som kan komma att uppstå i närområdet, exv. /.../ vindkraftsparker”. Det är alltså en spekulation om framtida behov. Några vindkraftsparker i närområdet kommer sannolikt aldrig tillåtas av Försvarsmakten pga. närheten till militärflyget på Ärna. Detta då stora delar av närområdet ligger inom stoppområde för höga objekt. Även Arlanda flygplats ligger inom ett relativt närområde och förhindrar byggnation på höjden.

Sammantaget är de ovanstående argumenten för behovet av en ny bergtäkt direkt felaktiga, orealistiska eller spekulativa. Att ansöka om att få bryta mark för en ny täkt med argumentet att det finns ej beskrivna behov som kan komma att uppstå tyder på att det faktiska behovet av berg inte är så högt som Holmen vill låta påskina utan att tåkten skall öppnas utan faktiskt beräknat behov. I en behovsutredning måste Holmen visa på konkreta projekt där material kan avsättas, inkl. avstånd till dessa platser, mängd materiel som behov (ton) på dessa platser och kraven på kvalitet på berggrunden för dessa projekt. Utan denna information går det inte att bedöma om föreslagen täkt tillför något för det lokala materielbehovet, som inte kan tillgodoses på annat vis, och som väger upp nackdelarna med föreslagen placering (jmf lagens resonemang om god hushållning samt resonemang i M-497-12 (2012)).

När Holmen 2016 ansökte om att få öppna tåkten i Kågarbol, Almunge angav Holmen att materialet framför allt skulle användas till företagets egna skogsbilvägar (Länsstyrelsen, dnr 551-1897-14). Behovet av den av Holmen ägda tåkten i Kågarbol har redan ifrågasatts av Uppsala kommuns Miljöförvaltning 2020-08-26 (<https://www.uppsala.se/contentassets/c7d8da436f3c45cdaa43da1b8e0974fa/6.-yttrande-bergtakt-kagarbol.pdf>) eftersom det lokala behovet ansågs uppfyllt, men togs ändå i bruk hösten 2023 (<https://www.holmen.com/sv/energi/bergtakter/holmens-bergtakter/kagarbol/>) och företaget fick då kritik för att det saknades en behovsutredning (Länsstyrelsen, dnr 551-1897-14). Samma brist anser vi inte kan godtas även denna gång. Det är knappast förenligt med miljöbalkens intentioner att öppna en ny täkt endast 14 km från en befintlig täkt, som ägs av samma företag och därmed inte ens bidrar till ökad konkurrens, som ombesörjer samma område, där behovet redan har ifrågasatts.

Ett av Holmens, få, nämnda behov i samrådshandlingen som de själva styr över och kan räkna på det faktiska behovet för, är det egna skogsbilvägnätet. Detta kräver knappast bergmaterial av klass 1, vilket gör att antalet möjliga alternativa lokaliseringar för tåkten sett till geologisk kvalitet rimligtvis ökar.

Samrådshandlingen underskattar redan befintlig tillgång till material från lokala täkter. Utöver Kågarbol (14 km från Länna, ägd av Holmen med tillstånd till 2033?) finns ytterligare täkter i närområdet, Stora Almby i Vänge (34 km, Swerock som 2019 fick tillstånd för 25 års tillståndsgiven verksamhetstid), och sedan tidigare finns även Grän i Rasbo (10 km) som säljer grus och ballastprodukter, inkl. makadam, bergkross och stenmjöl, 55:ans bergtäkt (32 km), Olunda, Knivsta

(23 km) och Vedyxatippen som bl.a. säljer återvunnet berg väster om Gunsta (10 km) samt Onslunda i Björklinge (37 km) som Skanska fick tillstånd för 2021 för 20 års verksamhet.

Vi erfordrar en sammanställning på närliggande täkter (10 mil), dagens nivå av cirkularitet och målet för dessa täkter, samt hur det kopplar till det beskrivna behovet av ny täkt. Redan befintliga täkter, planerade täkter, deras uttag per år och totalt under verksamhetstiden samt hur länge dessa har tillstånd bör redovisas. Nyttjandegrad för redan befintliga täkter bör redovisas och hur denna har förändrats det senaste decenniet inkl. en realistisk prognos framöver. Särskilt intressant är Kågarbols nyttjandegrad och hur stor andel av Kågarbols avsättning som går till skogsbilnätverket kontra projekt som kräver högre bergkvalitet.

Vidare är cirkulär masshantering/återanvändning av massor alltmer på framfart, något som omnämns såväl av Sveriges Åkeriföretag¹, Länsstyrelsen i Stockholms län² och Naturvårdsverket.³ Stockholms Länsstyrelse skriver tex att *”Det förbrukas stora mängder berg- och jordmassor för att bygga bostäder och infrastruktur i takt med att Stockholms län utvecklas. Men i stället för att återanvända massorna från projekten bryts nya. Det är varken miljömässigt eller ekonomiskt hållbart.”*⁴ Detsamma borde givetvis gälla även Uppsala län. Om det är Holmens strategi att generellt jobba med cirkularitet (sid. 6 samrådshandling), så bör det då gälla redan befintliga täkter och därmed bör behovet av nya täkter minska.

Utöver själva behovet av material beskriver även samrådsunderlaget hur en täkt kopplar till arbetsmöjligheter. Vad gäller Holmens argument att en bergtäkt på föreslagen plats stärker den lokala arbetsmarknaden så är den redan god så behovet ur ett arbetsmarknadsperspektiv som nämns in avsnittets sista stycke är försumbart. Detta argument faller också då en täkt längre från bebyggelse än föreslagen täkt givetvis också kan ge arbetsmöjligheter inom ett område som får anses lokalt. Det är på inget vis ett behov för arbetsmarknaden att täkten måste ligga på föreslagen plats.

2.3 Tillståndsplikt

Här beskrivs i samrådshandlingen att verksamheten kommer att ”innebära betydande miljöpåverkan”. Enligt 6 kap Miljöbedömningsförordningen är verksamheten ”täkt för annat än husbehov av berg /.../ som /.../ har en produktion som överstiger 25 000 ton per kalenderår automatiskt en verksamhet som medför betydande miljöpåverkan. Holmen anger i samrådshandlingen att produktionen kan bli just så stor. Ytan specificeras inte i samrådshandlingen, vilket är en brist, men i tabell 2 framgår att täkten har verksamhetskod 10.11 och lyder under MPF 4 kap 2 § (täkt av berg med ett verksamhetsområde som är större än 25 hektar). Vi befarar att täkten får en betydande miljöpåverkan både avseende buller (med buller avses i detta dokument, om inte annat framgår, alla former av ljudföroreningar oavsett ljudets karaktär), vibrationer, luftföroreningar, trafikbelastning, risk och säkerhet för närboende, påverkan på vatten, påverkan på naturmiljö och påverkan på det rörliga friluftslivet.

Holmen nämner här endast verksamhetskoder enligt MPF. Det bör framgå tydligare att verksamheten är tillståndspliktig enligt 9 kapitlet i Miljöbalken, som en miljöfarlig verksamhet och att det är med hänvisning ur denna som verksamhetskoderna från MPF hämtats.

Holmen har heller inte lyft att verksamheten kan komma att innebära miljöprovning enligt 11 kap miljöbalken för vattenverksamhet samt miljöprovning för Natura 2000-område om utredningar visar

¹ [Framtidens masshantering är cirkulär \(akeri.se\)](http://framtidens.masshantering.ar.cirkular(akeri.se))

² [Hantering av massor | Länsstyrelsen Stockholm \(lansstyrelsen.se\)](http://hantering.av.massor|Lansstyrelsen.Stockholm(lansstyrelsen.se))

³ [Hantering av schaktmassor och annat naturligt förekommande material som kan användas för anläggningsändamål \(naturvårdsverket.se\)](http://hantering.av.schaktmassor.och.annat.naturligt.forekommande.material.som.kan.anvandras.for.anlaggnings.sandamal(naturvardsverket.se))

⁴ [Återanvändning av byggmassor ska ge klimatvinst | Länsstyrelsen Stockholm \(lansstyrelsen.se\)](http://ateranvandning.av.byggmassor.ska.ge.klimatvinst|Lansstyrelsen.Stockholm(lansstyrelsen.se))

på att detta påverkas. Då man i detta skede inte har gjort några utredningar bör även detta lyftas som potentiella tillståndspliktiga verksamheter man ämnar bedriva.

3.1 Lokalisering

Angivna avstånd i samrådet ger en falsk bild av avståndet till berörda områden. Att enbart räkna avstånd från tåktens mittkoordinat är irrelevant och direkt felaktigt för påverkan eftersom verksamhet kommer att bedrivas i hela områdets utbredning. Vid verksamhet i tåktområdets östra del kommer avståndet till boende i Myskdalen att vara betydligt kortare än angivna uppgifter, och omvänt, vid verksamhet i områdets västra del kommer avståndet till detaljplan Kalle Blanks väg att vara betydligt kortare. Eftersom brytning uppges ska ske från väst till öst kommer verksamhet att bedrivas i västra änden i slutet av verksamhetstiden, då detaljplan Kalle Blanks väg är färdigbyggd med bostäder, skola och förskola. De bergväggar som skapats efter utbrytning av materialet är inte heller endast till fördel under själva brytningstiden. Tvärtom kan de i stället förstärka ljudet så att de närboende i Myskdalen kommer att drabbas av förstärkt buller, eftersom buller kommer att studsas mot framsprängd bergvägg i brytriktningen österut.

Vi finner det anmärkningsvärt att Holmen har underdrivit avstånden från tåkten då detta både ger bilden av en bättre lokalisering än verkligheten, samt att det påverkat vilka som ansetts särskilt berörda. Detta behöver göras om och korrekta avstånd givetvis användas i samtliga kommande bedömningar, utredningar och all hantering i ärendet.

Ytterligare en brist i saklighet i samrådshandlingen är att Holmen inte har tagit upp avståndet till den planerade anslutningsvägen mellan tåkten och väg 282. Vägen är dragen i samrådshandlingen att gå endast drygt 100 m utanför flertalet fastigheter i Myskdalen. Mellan planerad väg och befintliga fastigheter finns ingen bullerdämpande terräng och den lilla skyddande skog som idag finns planerar Holmen att avverka (i projekt NV-00149-24 att restaurera Kimsjön ihop med Upplandsstiftelsen) under 2024-2025. Buller och övrig påverkan från trafik från denna väg är heller inte redovisat i samrådshandlingarna. Detta måste utredas och tas med i alla underlag kring planerad verksamhet.

Någon topologisk karta som visar den planerade tåktens placering i förhållande till omgivningen finns inte i samrådshandlingen. Hade det funnits hade den visat att brytning kommer att ske högre än omgivningen vilket är av stor betydelse för möjligheterna att avskärma omgivningen från buller. Det kommer att ta många år innan Holmen sprängt sig ned tillräckligt långt i berget för att en avskärmande bergvägg som dämpar buller är skapad.

Vi anser sammantaget att tåktens lokalisering är mycket illa vald.

Enligt Naturvårdsverket *Prövning av täkter – Handbok med allmänna råd* (april 2003), ska *”platsen för verksamheten väljas så att tåkten kan bedrivas med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bedömningen av om tåkten kan tillåtas är således i första hand beroende av möjligheterna att uppfylla dessa kravregler.”* Denna lokaliseringsprincip är även reglerad i Miljöbalkens 2 kap (hänsynsreglerna) vilka skall ges stor tyngd vid en tillståndsprövning. Genom sin påverkan på närmiljön kan bergtäkter och materialterminaler inte ligga nära bebyggelse⁵.

I Figur 1 nedan har avstånd till olika närliggande bostadsområden markerats. Närmsta fastighet i Myskdalen, Hallkved 10:2, är då bara cirka 215 m bort (med reservation för mätosäkerhet). Cirka 200 hushåll bor i Myskdalen, Lännalöt och Bibacken, alla inom 900 m och flertalet inom 800 m. Även

⁵ Schoning, K. & Lundqvist, L., Hållbar ballastförsörjning – förutsättningar i Stockholms och Uppsala län, SGU-rapport 2018:09.

området Lärkstaden med cirka 100 hushåll är inom detta avstånd, dvs. praktiskt taget hela Länna med cirka 700 invånare.

Samrådshandlingen saknar helt uppgifter om avstånd till övriga orter och avstånd till det "lokala behov" man använder som argument för verksamheten. En allmän utgångspunkt vid markanvändning är att markområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken). I Uppsala kommun är behovet av ny bebyggelse stort pga. en växande befolkning och att hitta nya områden för bostadsområden är ofta omgärdat med konflikter. I Länna finns goda möjligheter att skapa nya attraktiva bostadsområden. I Uppsala kommuns Översiktsplan 2016 pekas Länna ut som en prioriterad tätort. Detta innebär bland annat att orten ska vara basservice för tätorten och omgivande landsbygd med koncentration av bebyggelse, service samt bostäder i kollektivtrafiknära lägen. Översiktsplanen stödjer en befolkningsutveckling i dessa orter. Uppsala kommun, genom kommunalrådet Erik Pelling, citerades i ett pressmeddelande 2019 att "Länna har höga natur- och kulturvärden som vi måste ta hänsyn till när vi bygger i området. Det är också dessa värden som gör Länna till en attraktiv plats för fler att bo på.". Även mäklare använder lugnet och närheten till naturen som försäljningsargument för Länna. Det finns också uppskattningar att fastighetspriserna i närheten av en nyetablerad bergtäkt minskar med 5–15 %, vilket visar på bergtäkters, av fastighetsköparens värderade, negativa påverkan. Företräde bör i detta fall ges till att Länna får fortsätta att utvecklas med bostäder, skola och förskola, istället för täktverksamhet, i linje med Uppsala kommuns målsättning om att vara en av Sveriges bästa landsbygdskommuner (<https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/publikationer/2017/landsbygdsprogram-for-uppsala-kommun/>).

Figur 1. Avstånd från täktområde till närliggande bostadshus. Karta gjord med kartor.eniro.se. Ny detaljplan Kalle Blanks väg inritad i svart och ny detaljplan Del av Lännalöt i rött. Täktens gränser i blå färg. Anslutningsväg i gul färg. Närmsta bostadshus i Myskdalen 215 m (inkl. mätosäkerhet samt oprecision i kartritning), Lännalöt 740-900 m, Bibacken 660-900 m, Lärkstan 780-900 m. Övriga Länna tätort inom 1 km. Länna gård cirka 1 km (övre högra hörnet).

Den planerade detaljplanen Kalle Blanks väg (PBN 2013-000314) som ska innehålla förskola, skola och 150 bostäder ligger 500-700 m bort från täktens föreslagna plats och den planerade detaljplanen "Del av Lännalöt" (PBN 2023-002819) med 110 småhus endast cirka 260 m som kortast, se karta (angiven distans 263,1 m). Den exploatering som redovisas i detaljplaner är konkreta planer och verkställande ligger klart inom täktens verksamhetstid och utgör därmed ett hinder för att ett eventuellt framtida sökt tillstånd för täktverksamhet ska beviljas. Omvänt, en täktverksamhet kommer att motverka den detaljplanerade bebyggelseutvecklingen.

Enligt Boverkets allmänna råd (1995:5) "Bättre plats för arbete", framgår att det inte är lämpligt med berg- och materialtäkter inom 500 m från bostadshus. Det finns även resonemang om avstånd till täkt i Mark- och miljööverdomstolens avgöranden i mål nr M 10280-08, M 5701-05 samt MÖD 2003:108 (M337-03). Flertalet fastigheter i Myskdalen, samt detaljplanen Kalle Blanks väg som är långt framskriden i planeringsstadiet och planeras att byggas 2026-2029 samt stora delar av detaljplanen "Del av Lännalöt" ligger inom 500 m från planerat täktområde. Totalt kommer över 300 boende inom dessa områden att bo inom 500 m om alla planer förverkligas. Detta är alltså direkt i strid med vad Boverket ger som råd. Verksamheten borde inte få tillstånd då den medför risk för att ett stort antal människor får sina levnadsförhållanden väsentligt försämrade eller miljön försämrats avsevärt enligt stoppregeln i 2 kap. 9 § miljöbalken.

Buller avtar med distans och påverkas av topografi och hinder, så utan bullerutredning och -mätningar går det inte att avgöra påverkan av tåkten på omgivande områden men Länna har cirka 700 boende inom 1 km från föreslagen lokalisering, vilket rimligtvis är inom påverkansområdet för buller och andra ljudföroreningar. Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser t.ex. att 1 km används som avgränsning för enskild berörda kring en bergtäkt, vilket ger en indikation på hur långt störningar kan noteras. I dom M-497-12 (2012) ansågs buller från föreslagen bergtäkt utgöra störningar av friluftslivet på 1,4–1,6 kilometers avstånd.

Enligt rimlighetsprincipen är även bullerdämpande åtgärder med små effekter motiverade om det buller som begränsas berör många personer (Naturvårdsverket Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller 978-91-620-6538-6 2015). Enligt samma resonemang borde en alternativ placering av täkt motiveras starkt av att så många drabbas av buller på föreslagen plats. Den ackumulerade negativa påverkan på så många personer under så lång verksamhetstid anser vi vara ett starkt argument emot täktens föreslagna placering. I bedömningen av täktens lämplighet måste man då väga in påverkan även av allt buller orsakade av täktverksamhet, oavsett om det under- eller överskrider riktlinjer och gränsvärden. Även ljud som underskrider Naturvårdsverkets riktlinjer (<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/buller/buller-fran-industrier/>) kan påverka hälsan om man väger in antalet drabbade och tid. Från 40 dB är lär- och koncentrationsstörningar möjliga (AudioNova).

Sammantaget är täktens placering i direkt intressekonflikt med cirka 400 befintliga boenden i Länna och redan planerad nybyggnation av cirka 150+110 boenden i två områden pga. bullernivåer och påverkan från trafik som härstammar från tåkten. En täktverksamhet kommer att medföra en sänkt livskvalitet för dem som bor och vistas i området.

Detta kan på inget vis anses förenligt med det som inledningsvis beskrevs om hur lokalisering av verksamheter skall genomföras och bedömas enligt Naturvårdsverkets råd och rådande lagstiftning på området. Vi anser att tillstånd till tåkten inte skall ges till följd av denna påverkan på ett stort antal personer.

Utöver denna direkta påverkan på närboende kommer vald lokalisering att riskera en miljöpåverkan på friluftsliv, naturmiljö, vattenkvalitet, känsliga arter och skyddade områden enligt vad som vidare beskrivs under respektive kapitel nedan. Även detta anser vi ligger till grund för att tillstånd till nyetablering av täkt i föreslaget läge inte skall ges.

3.2 Nuvarande markanvändning

I samrådshandlingen anges att det inte bedrivs någon verksamhet inom eller i anslutning till det aktuella området, vilket är ett direkt sakfel. Det är väl känt att det bedrivits hästverksamhet under åtminstone ett decennium på den närbelägna gården Myskdalen Hagalund (Uppsala Hallkövd 3:1) 1 km från täktområdet och med anslutningsvägen passerandes förbi. Först Sidbäcks Ridhästar med nordsvenska arbetshästar och sedan ett par år tillbaka inackordering genom familjen Tells försorg. Utifrån fig 9 i samrådshandlingen, (som saknar såväl skala som fastighetsgränser) så bedöms det att den planerade vägen belastad med tung trafik under stor del av dygnets timmar kommer att ha signifikant negativ inverkan på verksamheten. Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (DFS 2006:7) innehåller riktlinjer för bullernivåer. Utredning av konsekvenserna av en bergtäkt och kringliggande aktiviteter (t.ex. trafik) för denna verksamhet behöver genomföras.

Detta avsnitt anser vi därmed underdriver tåkstens negativa påverkan genom avsaknad av information.

3.4 Riksintressen, Natura 2000 och övriga skyddsvärda områden

Till att börja med saknas även här skala i figuren vilket gör angivna avstånd och beskrivningar i texten svåra att verifiera för läsaren.

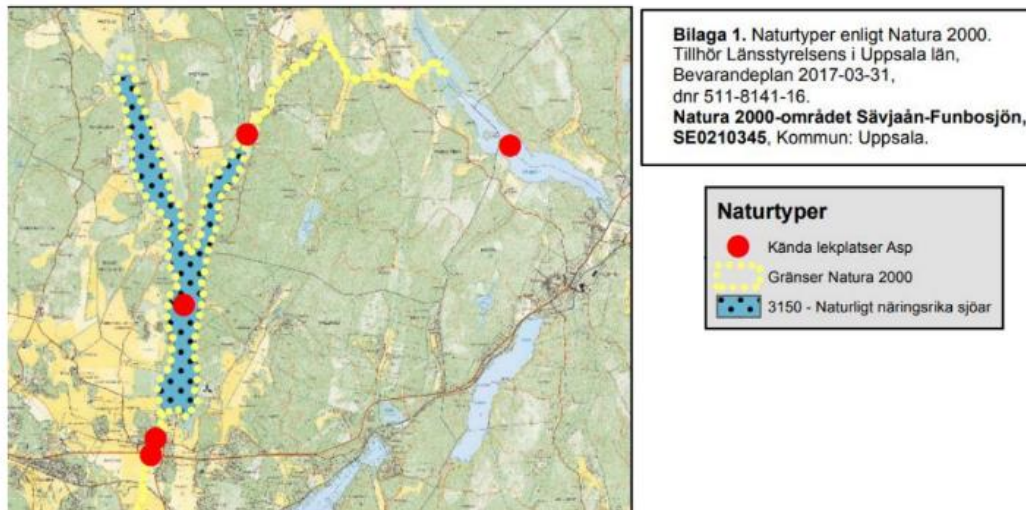
Även under detta avsnitt noterar vi flera allvarliga brister.

Tillstånd krävs för att bedriva verksamhet eller göra åtgärder som kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Man kan även behöva tillstånd om man planerar att göra en åtgärd nära ett Natura 2000-område, om det kan påverka miljön inne i området. Det kan till exempel handla om åtgärder som grumlar ett vattendrag som leder till ett Natura 2000-område eller anläggning av ett nytt dike som kan påverka våtmarker inom intilliggande område. Det är alltså förbjudet att utan tillstånd bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden.

Samrådshandlingen beskriver att Tjäderleksmossen är närmsta riksintresse (Natura 2000), beläget ca 2,5 km öster om täktområdet. Mäter man avståndet från föreslaget täktområde till Natura 2000-området Sävjaån-Funbosjön som omnämns uppgår det till ca 2,3–2,4 km, baserat på utloppet i Långsjön där gränsen för Natura 2000-området börjar. Vi anser att det finns en risk för betydande skada på detta Natura 2000-område vattenvägen, då avrinning från tåkten via ett skogsdike rinner till Långsjön och vidare till Natura 2000-området.

I Långsjön finns även en Natura 2000-bevarandearter i form av fisken asp, med kända lekplatser i Långsjön enligt bevarandeplanen, se Figur 2. Aspen är utpekad sårbar för miljöföroreningar pga. artens begränsade population, och anses inte ha ett gynnsamt bevarandetillstånd i området. En bergtäkt på föreslagen plats riskerar därmed att skada aspen på ett betydande sätt genom utsläpp av olja, petroleumprodukter och kväve, med en försämring av bevarandestatus som följd.

Bevarandesyftet med Natura 2000-området Sävjaån-Funbosjön är att bevara eller återställa gynnsamt tillstånd för de prioriterade bevarandevärden som finns för området. Att negativt påverka Natura 2000-områden är som ovan nämnt inte tillåtet utan tillstånd och vi anser att Holmen därmed även behöver söka tillstånd för påverkan på Natura 2000.

Figur 2. Lekplatser för Asp. Källa: Bevarandeplan Sävjaån-Funbosjön.

Samrådshandlingen nämner vidare inte naturreservatet Älvgårde nordöst om planerad bergtäkt (2,4 km kant till kant), dvs. i en riktning som inte är bullserskyddad av bergväggen under någon fas av täktens livslängd. Figur 3 pekar heller inte ut detta naturreservat trots att delar av det syns på kartan.

3.5 Geologi och bergkvalitet

När det gäller beskrivningen av geologi och bergkvalitet i samrådsunderlaget finns stora brister i innehållet, vilka förtydligas nedan. Då geologi och bergkvalitet är av högsta vikt just för etablering av en bergtäkt är dessa brister anmärkningsvärda då värdet av den föreslagna lokaliseringen kan vara överdrivet.

Figur 4 visar inte täktens placering i förhållande till Jordartskartan. Jordartskartan saknar även information om skala (upplösning). Figur 5 saknar även markering av täktens utsträckning samt berggrundskartans skala (upplösning).

Samrådshandlingen presenterar påfallande lite information om geologin i området för täktens placering. Då det är en bergtäkt man avser söka tillstånd för bör det finnas betydligt mer grundad information om den lokala berggrundsgéologin och dess lämplighet för avsett syfte.

Samrådshandlingen hänvisar till att analys av material från täkten tillsammans med SGUs Berggrundskarta i figur 5 visar att den huvudsakliga bergarten är granit, men det framgår inte i varken text eller figur 5 om någon provtagning har ägt rum eller vilket typ av analys som är genomförd, några analysresultat redovisas inte heller. Det saknas även information om eventuell förekomst av övriga bergarter i området. Vidare hänvisar man även till petrografisk analys, inte heller denna kan kopplas till några provpunkter eller resultat. Antal mätpunkter framgår inte, inte heller klassning av bergmaterial och dess variation inom området, dvs. om eventuellt uppmätta värden är representativa. Tekniska data som Los Angelesvärde och kulkvarnsvärden saknas.

Vidare menar man att "bergmaterialet visar på en god kvalitet baserat på sin sammansättning och uppfyller kraven för väg, - järnväg- och betongballast". Återigen så redovisas det inte att någon provtagning har ägt rum och inte heller några analysresultat som bör ligga till grund för bestämning av bergets sammansättning och duglighet. Kraven för väg, - järnväg- och betongballast redovisas inte heller, varken enskilt eller i förhållande till några analysresultat av bergmaterial från tälkten. SGU:s kartvisare visar att i princip hela Uppsala kommun har bergkvaliteter som är lämpliga för att bryta material för produktion av betong klass 1. Så ett, påstått, behov kan tillgodoses lika väl genom en alternativ lokalisering som inte har den uppenbara nackdelen att negativt påverka ett närliggande samhälle med många invånare. Mål M 2330-17 (2017) samt M 7369-17 (2017) visar att behov inte kan bedömas utan att ta hänsyn till bergmaterialets kvalitet (samt att det är att föredra att exploatera redan exploaterade områden, vilket inte är fallet för Holmen i Länna).

En allvarlig brist i den geologiska bedömningen är att de undersökningar som gjorts avseende arsenik inte är tillräckliga. Tälkter har tvingats stänga på grund av för höga halter arsenik. Förekommer höga halter av arsenik även på föreslagen plats är det alltså olämpligt att anlägga en bergtälkt. Det förekommer flertalet kroppar av mafiska bergarter i området, s.k. underordnade bergarter som är inneslutna i den dominerande graniten. Dessa kan tydligt ses i Berggrundskartan Uppsala⁶. Mindre kroppar av mafiska bergarter på meterskala, vilka inte ryms i skalan för kartan, förekommer frekvent i berggrunden i området för tälkten se exempel i Figur 3 nedan.

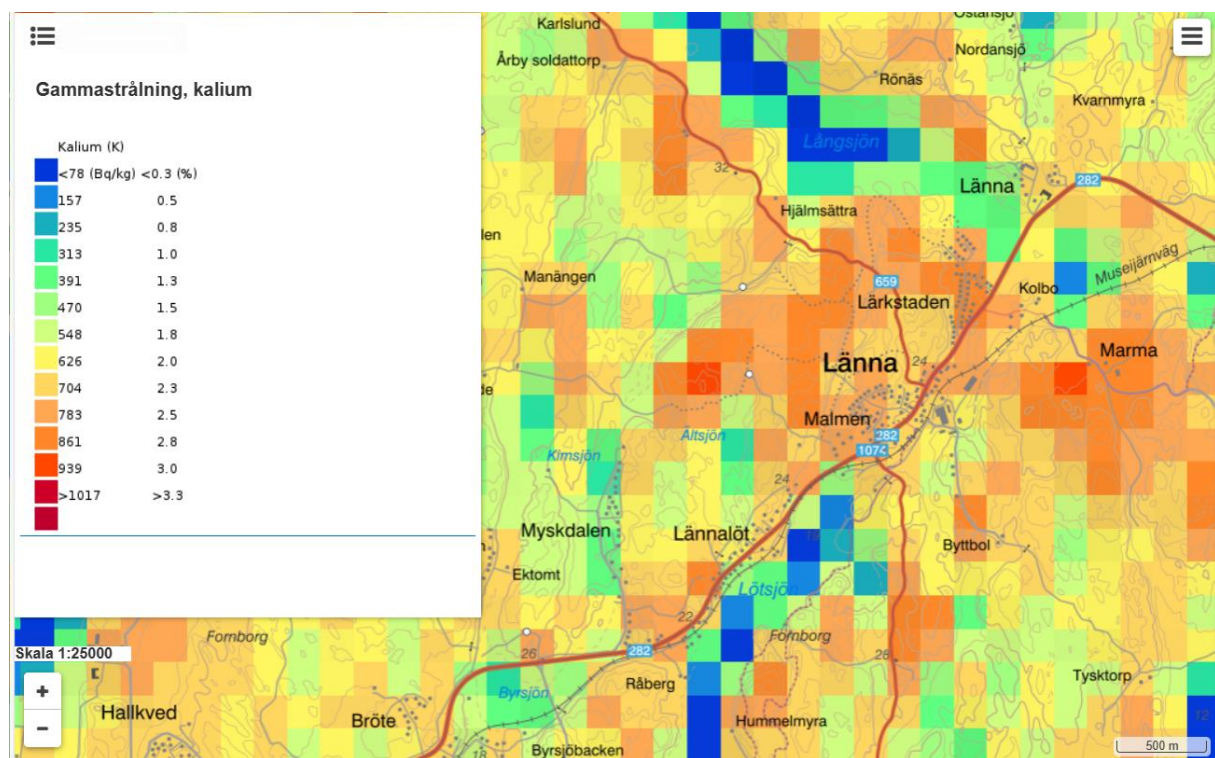
Figur 3. Exempel på mafisk bergart (Amfibolit) i området för den planerade bergtälkten. Koordinater: N 59.8791083 E 17.9462583. Privat foto.

Dessa mafiska bergarter är kända för att kunna innehålla arsenikbärande mineral, som till exempel arsenopyrit (FeAsS) och löllingit (FeAs_2), vilket redovisas i studier inom samma geologiska enhet.

⁶ L. Persson, G. Stålhös, SGU (1994), Serie Ba 47, Berggrundskartan Uppsala, Skala 1:250 000

Brytning i tåkten kommer att exponera en okänd mängd av dessa mafiska bergarter, vilka kommer utsättas för kraftig kemisk vittring. Om nämnda bergarter är bärare av arsenik leder vittringsprocesserna till förorening av yt-och grundvatten innehållande As (III) samt As (V). Ett exempel där så skett har tyvärr redan påträffats, i ett område kring Rosersberg - Arlanda^{7,8}. Dessa mafiska bergarter kan även vara bärare av andra sulfosalter och sulfider, och då kan bildandet av s.k. *Acid Mine Drainage* (surt metallhaltigt lakvatten) inte uteslutas. Vidare är dessa bergarter även mycket vanliga bärare av mineral som kan omvandlas till asbest vilket kan orsaka en luftburen hälsorisk.

I samrådshandlingen står vidare att "SGUs gammastrålningskartor visar på låga halter av kalium, torium och uran". Inga gammastrålningskartor eller referensramar för halter presenteras för att stödja detta. Området för bergtåkten domineras sannoligen av granit, en röd granit, i vilken specifikt mineralet kalifältspat (KAlSi3O8) ingår som en huvudkomponent. Att därför påstå att gammastrålningskartan av kaliumhalter i området skulle visa på låga halter är direkt felaktigt. SGUs gammastålningskarta av kalium över området⁹ visar alltså inte alls det Holmen påstår, se figur 4 nedan.

Figur 4. SGUs gammastålningskarta av kalium (bild hämtad 2024-03-25). Tåkten placering är norr om Länna i rött och orange område.

⁷ Jenny Andersson. Miljö- och hälsofarliga ämnen i bergmaterial – fallstudie Arlanda – Rosersberg Jenny Andersson (projektledare), Mattias Göransson, Per Nysten, statsgeologer vid Sveriges geologiska undersökning (SGU) BeFo projekt 438, januari 2022 – februari 2024

⁸ Simon Matthis, 29 sep 2022. [Bristfälliga och föråldrade data om arsenik i berget | INFRASTRUKTURnyheter.se](https://www.infrastrukturmyndigheten.se/nyheter/2022/09/29/bristfalliga-och-foraldrade-data-om-arsenik-i-berget/)

⁹ Gammastålningskarta Kalium, SGU. <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-kaliumstralning.html>

Den knapphändig informationen om områdets berggrundsgeologi bör motivera grundligare undersökningar (prospektering) för att kunna bedöma platsens lämplighet som bergtäkt. Det nämns inte någonstans i samrådshandlingen att en sådan plan finns. Detta ser vi som en allvarlig brist i underlaget och kräver att sådana undersökningar utförs och redovisas, särskilt eftersom alternativa lokaliseringar uppges ha berg av god kvalitet enligt Holmen och inte är behäftade med samma problematik av många närboende som påverkas av t.ex. damm och buller.

Dessa kompletterande undersökningar bör utföras av ett, från Holmen, så oberoende företag som möjligt med tanke på ovan redovisade brister och faktafel som Holmen framfört. Analyserna ska ha meteorologisk spårbarhet och ge en rättvisande bild av geologins förutsättningar och bergets beskaffenhet, vilket bl.a. innebär att provtagning måste ske på flera platser inom verksamhetsområdet och med kvalitetssäkrade metoder.

3.6 Hydrogeologi

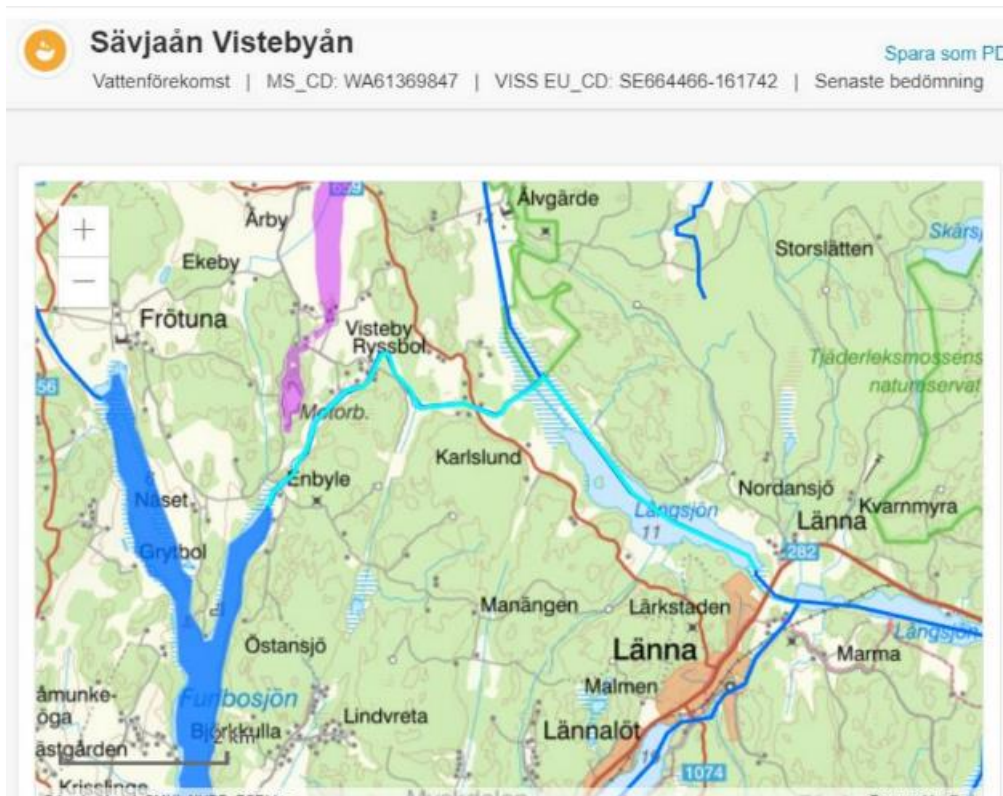
Inledningsvis önskar vi att Holmen till eventuella kommande handlingar delar upp avsnitt om vatten mellan grundvatten och ytvatten, då hydrogeologi enbart rör grundvatten. I befintlig samrådshandling beskrivs både markavvattningsföretag och miljökvalitetsnormer för ytvatten under rubriken Hydrogeologi, vilket är missvisande och försvårar bedömning.

Holmen beskriver i samrådshandlingen att brytning kommer att ske över högsta grundvattenyta. Utan att någon mätserie av grundvattennivå har skett över en längre mätperiod (år) så är detta obevisat av det uppenbara skälet att det är okänt var denna nivå ligger till dess att mätningar är utförda. Att någon sådan mätserie utförts framgår inte av underlaget, ej heller hur grundvattennivåer i området bedömts.

Vidare beskrivs i samrådshandlingen att inga allmänna eller enskilda intressen kommer att påverkas. Det saknas dock helt en beskrivning av vilka allmänna och enskilda intressen man studerat samt var de mest närliggande till föreslaget verksamhetsområde är lokaliserade. Noteras bör här att man senare i samrådshandlingen under kapitel 5.6 skriver att en hydrogeologisk utredning skall låta utföras med syftet att just utreda huruvida allmänna eller enskilda intressen påverkas. Påståendet att "inga allmänna eller enskilda intressen kommer att påverkas" är därmed direkt felaktigt i samrådshandlingen eftersom man i nuläget inte har fakta som styrker det. Påståendet är obevisat.

Närmsta fastighet i Myskdalen, Hallkved 10:2, dryga 200 m från verksamhetsområdet, har en bergborrad brunn i nordöstra hörnet vilken inte är med i samrådshandlingens underlag.

Även beskrivning av miljökvalitetsnormerna är mycket kortfattad i samrådshandlingen. Namnet på vattenförekomsten Sävjaån är ofullständigt, korrekt namn är Sävjaån-Vistebyån. Avståndet från täktområdet till denna förekomst är också kraftigt underdriven, se kartutklipp från VISS:

Figur 5. Vattenförekomsten Sävjaån-Vistebyån. Källa: VISS.

I samrådshandlingen står att Långsjön är recipient för avrinning från täktområdet. Här vill vi notera att Långsjön är en vattenförekomst i VISS som i dagsläget omfattas av MKN under Sävjaån-Vistebyån. Samrådsunderlaget indikerar att ingen klassning finns vilket blir direkt felaktigt för en påverkansbedömning av den närmst liggande vattenförekomsten.

Det är sant att inga sjöar finns inom själva brytområdet för planerad täkt men i direkt utkant av områdets södra gräns ligger den restaurerade fågelsjön Ältsjön, som i sin tur ansluter till Lötsjön. Gränsen för den planerade täkten är på kartorna inritad så nära sjön att vandringsstigen runt sjön skärs av. Ytnivån på Ältsjön har på senare tid höjts genom ett dämme för att öka vattenspegeln och gynna fågel- och djurlivet. Lötsjön är under pågående utredning av Uppsala kommun pga. försämrad vattenkvalitet och återkommande algbloomingar. Det är dessutom en djup sjö med långsamt vattenutbyte och således känslig för påverkan.

Samrådshandlingen beskriver även att inga markavvattningsföretag påverkas. Vi undrar vilka kontroller som skett av att Ältsjön inte är del av ett äldre markavvattningsföretag, då sjön reglerades genom en sänkning på 1800-talet.

Hydrologiska förutsättningar för Kimsjön saknas vidare helt i handlingarna trots att merparten av tillrinningsarealer för Kimsjön torde påverkas av täkten och anslutningsvägen.

3.7 Naturmiljö och arter

Beskrivningarna av nuläge och bedömningarna av hur natur- och friluftsliv påverkas måste ske med avseende på inte bara täktområdet, utan också konsekvenser för omgivande miljö inom påverkansområde för täkten. Detta påverkansområde och hur det bedömts saknas i samrådshandlingen vilket är anmärkningsvärt då det är en grund för bedömning av miljöpåverkans storlek. Påverkan på naturmiljö och arter kan rimligen inte enbart behöva bedömas inom täktens

fysiska brytområde. Att så har gjorts är ännu ett sätt att underdriva den föreslagna lokaliseringens påverkan på miljön.

Under kapitel 3.7 i samrådshandlingen som skall ge en beskrivning av området idag med avseende på naturmiljö och arter finns i princip enbart en beskrivning av ålder på befintlig produktionsskog. I kapitel 3.7 saknas helt en beskrivning av hur naturvärden och arter har utretts inom området idag. Ingenting finns heller nämnt om nuläget av arter i området trots att känsliga arter finns inom tåktens närområde. Detta underdriver värden i området. I samrådshandlingens senare kapitel 5.3, finns däremot skrivbordsinventeringar av såväl arter som naturmiljöer.

Den avsättning som nämns i samrådshandlingen mellan planerat tåktområde och Ältsjön finns inte utmärkt på någon karta eller beskriven i text. Menas området vid Ältsjön som redan idag är omvandlat från produktionsskog till den mer utbildningsinriktade delen av Kunskapsskogen? Verksamhets- och brytningsområdet måste anges så att det går att bedöma hur påträngande bergtåkten kommer att upplevas för Ältsjön och för gående på stigen runt denna. Hur stor är denna avsättning och hur nära stig och sjö kommer tåkt och stängsel att placeras? Kommer området som har röjts och restaurerats runt sjön eller vandringsstigen runt sjön att påverkas eller stängas av? Avsättningen bör vara stor nog för att inte natur och djurliv, inkl. häckande fåglar i strandängar och vassruggar, kring sjön ska drabbas negativt. Utan en mer ingående beskrivning av detta kan avsättningens effekt inte bedömas.

Avsättningens storlek har även relevans för tåktens bullerpåverkan. Brytning bör endast få ske på bergets norra sluttning eftersom verksamhet på bergets topp avsevärt kommer att öka risken för bullerspridning mot omgivande bostäder och friluftsområden.

Stora brister i samrådshandlingen finns även kring beskrivningen av natur- och artvärden i Kimsjön. Som framgår av figur 12 i samrådshandlingen leder ett dike nedströms från den planerade marktåkten ned till Kimsjön som är ett rikkärr. Vid Kimsjön pågår ett projekt som bedrivs av Upplandsstiftelsen och finansieras av Naturvårdsverket (ärendenummer NV-00149-24) för att återställa våtmark. Det planeras att pågå 2024 och vara klart 2025. En inventering av arter ska göras i maj/juni av Upplandsstiftelsen. Den planerade transportvägen till bergtåkten planeras att dras mindre än 100 meter från Kimsjön. En utredning av konsekvenser av bergtåkten och kringliggande aktiviteter (t.ex. trafik) för Kimsjön och dess omgivningar behöver genomföras och redovisas kopplat till vad denna inventering påträffar.

En beskrivning av arter och naturvärden längs den föreslagna transportvägen genom Myskdalen saknas också helt i dagsläget i samrådshandlingen.

3.8 Friluftsliv

Påverkan på närmiljön gör också att tåkter bör undvikas där de kan störa områden värdefulla för friluftsliv¹⁰. Då tåktområdet är inritat direkt gränsande till vandringsstigen vid Ältsjön är påverkan på det rörliga friluftslivet från planerad verksamhet mycket stort. Stigen runt Ältsjön är en populär vandringsled och ofta använd för vandrare, hundägare, barnfamiljer, ryttare, löpare och bärplockare. Även skogsområdet i övrigt norr om Löt och Bibacken upp till Manängsvägen används av boende för utevistelse. Detta är en idag lugn och ostörd miljö och något som är attraktivt för samhället och ett stort skäl att många väljer att bosätta sig just här.

¹⁰ Schoning, K. & Lundqvist, L., Hållbar ballastförsörjning – förutsättningar i Stockholms och Uppsala län, SGU-rapport 2018:09.

3.9 Kulturmiljö

Vi anser att avsnittet är för kortfattat, då området där Länna är lokaliserat har varit befolkat ända sedan stenåldern och lämningar finns på olika platser runtom samhället.

3.10 Infrastruktur och kommunikation

Texterna i samrådshandlingen gällande infrastruktur och kommunikation är mycket kortfattade. I avsnitt 3.10 saknas all information om dagens situation med trafikflöde och närhet till vägar. Då inget avsnitt finns angående miljöpåverkan från den förändrade infrastrukturen och kommunikationen under kapitel 5, samt att ett riskkapitel helt saknas i samrådshandlingen, kommenterar vi även dessa aspekter under detta kapitel.

Påståendet att den nya transportvägen inte passerar någon bebyggelse är felaktigt, vilket kan ses i Figur 9 i samrådshandlingen, där transportvägen skär mellan en bostadsfastighet väster om vägen och övriga bostäder i Myskdalen öster om vägen. Hur säker passage till denna fastighet, tillika bullerdämpning för boende i Myskdalen, ska säkerställas är inte beskrivet. Då även denna karta saknar skalstock ges ingen rättvis bild av avståndet till boende, vilket uppgår till enbart ca 100 m.

Det saknas även beskrivning av hur föreslagen transportväg ska anläggas här. Den föreslagna nya vägen förbi Myskdalen föreslås passera nära Kimsjön, som måste skyddas från påverkan. Det måste göras en realistisk plan och beskrivning av hur boendemiljön i Myskdalen ska skyddas från påverkan av föreslagen dragning och planerad trafik med tunga fordon. Även dragningen av denna väg inklusive påverkansområde skall inventeras med avseende på natur- och kulturvärden.

Vid en etablering av täkt, innan ny väg är anlagd, skall trafiken enligt samrådshandlingen gå längs Kalle Blanks väg att döma av vald samrådsrets (fig. 13). Påverkan på trafiksituationen i Länna blir då stor. En ansökan bör beskriva hur lång tid trafik kommer att använda Kalle Blanks väg innan den nya transportvägen är klar att användas och beskriva miljöeffekter av denna följdverksamhet. I nuläget är inte Kalle Blanks väg anpassad för tunga fordon. Vägen är även redan nu planerad att belastas hårdare framöver pga. planerad detaljplan *Kalle Blanks väg* som ska byggas 2026-2029 enligt plan. Holmen behöver beskriva hur det är tänkt att säkerställas att trafiken inte kommer att förstöra den smala grusvägen Kalle Blanks väg och hur säkerheten på denna grusväg skall kunna upprätthållas. Detta kan anses vara en del av byggskedet av en täkt och även samtliga miljöeffekter av detta skede anser vi ska redovisas.

Vi vill också poängtera att transporter till och från en miljöfarlig verksamhets anläggningar kan utgöra ett s.k. följdföretag som skall beaktas vid en prövning av den miljöfarliga verksamheten. Den frågan avgörs genom en sammanvägning av omständigheter som transporterens karaktär och omfattning, var transportererna befinner sig i förhållande till anläggningen samt olägenheterna från transportererna satta i relation till olägenheterna från övrig trafik och verksamhet. Härtill kommer att transportererna till och från en anläggning kan utgöra den helt dominerande trafikmängden i anläggningens närområde medan transportererna, när de rör sig längre bort i Sverige eller utomlands, där kan utgöra en försvinnande liten del av den totala trafiken och olägenheterna från denna. Vid tillståndsprövning och fastställande av villkor för en miljöfarlig verksamhet kan en rimlig avgränsning vara att kräva av den som sökt tillstånd att denne redovisar miljökonsekvenser av transporter till och från en anläggning i anläggningens närområde. Visar sig olägenheterna i sådana fall alltför allvarliga kan det ytterst innebära att en ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet kan komma att avslås. (jfr NJA 1977 s. 558). (HD, T-2223-03)Trafik till och från bergtäkten kommer att gå på väg 282 enligt samrådshandlingen. Täktens påverkan på trafiksituationen bör räknas som ett följdföretag tills trafiken har lämnat väg 282 (t.ex. vid E4an eller väg 273) och bedömning om påverkan på trafiksituationen på väg 282 saknas helt i samrådshandlingen vilket inte är acceptabelt enligt MÖD

2007:30. Oavsett om den går österut från Fjällnorakorset genom Länna eller västerut mot Uppsala så kommer det att orsaka problem när tung trafik i den volym som anges i samrådshandlingen (som max "cirka 111 stycken [uttransporter] per dygn") tillkommer till den befintliga trafiken. Holmen har enbart beskrivit antalet transporter för *uttransport*. Då lastbilarna även givetvis måste åka in till tåktområdet är följaktligen alltså antalet verkliga fordonsrörelser det dubbla. Denna beskrivning framstår som ett sätt att underdriva påverkan av trafik. Antalet tunga fordonsrörelser på vägen alltså över 220 per dygn från tåkten vid maxproduktion. Till det tillkommer ev. övriga transporter som nämns i samrådshandlingen ("ca 11 intransporter per dag av externa massor") (oklar skrivning om dessa ingår i uttransporterna ovan eller ej) samt icke-nämnda transporter såsom personaltransporter, transport av utrustning, sprängmedel, servicebilar, drivmedelsleveranser m.m. Om tåkten är i bruk kl. 6-22 vardagar (enligt samrådshandling), innebär detta cirka 14 tunga lastbilar per timme, dvs. en lastbil var fjärde minut. Ingenting om den ökade belastning den föreslagna tåkten ger på väg 282 finns omnämnt i samrådshandlingen. Att inte ha med denna påverkan är en uppenbar brist och ett sätt att underdriva den totala påverkan från tåktverksamheten. Då verksamheten är beroende av att materialet också kommer ut och iväg från tåkten kan miljöpåverkan från transporterna inte bortses från.

De uttransporter som beskrivs i texten ("cirka 45 per dygn" under normalår, "cirka 111 st per dygn" under maximal produktion) tycks inte innefatta den mängd återvunna massor bolaget planerar för eftersom antalet uttransporter är beskrivet i ett stycke som enbart handlar om "uttransport av bergmaterial". Här saknas alltså uppgifter om totalt mängd tung trafik som tillkommer. Detta måste Holmen komplettera. Det saknas också uppgifter om hur ofta och under hur långa perioder som maximal produktion beräknas att uppstå, och om det är Holmen mål att nå denna nivå så ofta som möjligt. Det framgår heller inte varför just "cirka 111" skulle vara en maxnivå.

Vi ifrågasätter påståendet att ingen bebyggelse passeras, då så sker i Myskdalen, samt att Holmen enbart beskriver transporter fram till väg 282. På väg 282 går den tunga trafiken sedan genom flera samhällen på sin väg till slutstationen. I närmaste samhälle västerut, Gunsta, saknas helt övergångsställen vid busshållplatserna Gunsta och Bärby station, med många barn och skolungdomar som resande. Om transporter i stället går österut längs 282an från Fjällnorakorset kommer transporter i stället att passera igenom Länna, med skola och förskola precis vid vägen och obevakade övergångsställen vid dessa samt på andra platser som korsar väg 282. Den kommer sedan även att passera igenom Almunge, även det ett samhälle med många fastigheter nära vägen och obevakade övergångsställen.

Enligt Uppsala kommuns Fördjupade översiktsplan för Funbo (antagandehandling, 2011) är trafikmängden på väg 282 4000-4500 per dygn öster om Bärbyavfarten och enligt Trafikverkets åtgärdsvalsstudie (ÅVS, TRV 2017/4674) från 2017¹¹ så är trafikflödet 3 000 – 4 000 fordon/dygn mellan Gunsta och Almunge. Andelen tung trafik är 7 % (280–315 fordon/dygn), mestadels bussar, enligt FÖP och enligt Vägtrafikflödeskartan (2016) är andelen tung trafik 7–10 % (210–400). Senare års statistik bekräftar dessa siffror, med COVID-19-åren som undantag (<https://vtf.trafikverket.se/SeTrafikinformation#>, mätning vid Hallkved).

In- och uttransporter från tåkten kommer vid maxuttag att öka den tunga trafiken med cirka 55–105 % enligt ovan (220/400 - 220/210). Till det tillkommer övriga transporter som inte nämns. Den kommer då att utgöra, ca 5-7 % av den totala trafiken på väg 282 och cirka 35-51 % av den tunga trafiken (220/(220+400) – 220/(220+200)). Det är utan tvekan ett betydande tillskott som innebär en väsentligt försämrad trafiksituation. Även beräkningarna för prognosticerade "normalår" innebär en

¹¹ <https://trafikverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1364139/FULLTEXT01.pdf>

kraftigt försämrade trafiksituation, cirka 41 % (45/110) av ovan angivna ökning och andel, dvs. att tåkttransporterna kommer att utgöra cirka 18–30 % av den tunga trafiken (23–43 % ökning) exklusive onämnda och icke-kvantifierade transporter.

Väg 282 är redan olycksdrabbad. ÅVSen påtalade flertalet brister vad gäller säkerheten längs väg 282. De problem som har identifierats i stråket handlar huvudsakligen om bristande tillgänglighet, trafiksäkerhet och framkomlighet för olika trafikslag. Dessa problem kommer att växa i och med det ökade resandet när fler personer bor och verkar i stråket. Citat från en förstudie som Vägverket gjorde 2008 och som nämns i ÅVSen: "Väg 282 konstateras ha en låg standard, det vill säga smal vägsektion, få lämpliga omkörningssträckor och många utfarter. Trafiksäkerheten är låg.". Vägen är smal, som smalast 6 m, och inte anpassad ens till dagens trafikflöde. Vägrenen är bitvis närmast obefintlig. I den fördjupade översiktsplanen för Funbo står det "Med antagande om förväntad naturlig trafikökning och att även Länna, Almunge och Knutby byggs ut enligt den fördjupade översiktsplanen uppskattas ytterligare 4 000 fordon trafikera väg 282 på hela sträckan genom planområdet". En försämrade trafiksituation är alltså redan prognosticerad. Antalet EPA-traktorer har också ökat markant de senaste åren och antalet lämpliga sträckor för omkörning är få. Vägen har, åt båda håll från Fjällnorakorset, backkrön och kurvor med dålig sikt, t.ex. vid Bröte direkt väster om Fjällnorakorset. Flertalet busshållplatser längst med sträckan ligger till så att flertalet boende i omnejd behöver gå i vägkant längst med väg 282 för att komma till dem, t.ex. långa oupplysta sträckor med sidovägräcken mellan Källtorp och Hallkved. Alternativa vägar saknas för dessa gående.

Vägen saknar också cykelväg från Länna till Gunsta, en fråga som diskuterats sedan minst 2011 men som inte finns med i den senaste upplagan av vägplan från Region Uppsala som sträcker sig till 2033. En nyetablering av bergtäkt gör behovet av separerad cykelväg akut för att undvika uppenbar risk för livsfarliga konflikter mellan tung trafik och pendlingscyklister samt besökare till t.ex. Fjällnoraområdet. Antalet pendlingscyklister kan förväntas öka kraftigt de närmaste åren tack vare elcykelns genomslag, vilket ger en uppenbar intressekonflikt mellan ett hållbart resande (cykel) och tung trafik som 1) skrämmer bort potentiella cyklister och 2) utgör ett uppenbart hot mot de som finns. Alternativa vägar från Länna till Gunsta saknas för landsvägscyklister.

Oavsett verksamhetens påverkan i övrigt så är den negativa, och så länge som säkerhetshöjande åtgärder på väg 282 inte genomförs, oundvikliga, påverkan på infrastruktur och kommunikation, enskilt nog för att helt avslå en ansökan om att anlägga en bergtäkt på föreslagna plats.

4.1 Planerad verksamhet

Under planerad verksamhet beskrivs att även externa massor planeras att återvinnas i tåkten (sid. 21). Holmen bör redovisa hur de planerar att säkerställa renheten av dessa massor. Vilken typ av rivningsmaterial avses?

De arbetstider som beskrivs anser vi vidare också är helt oacceptabla då störningar av detta kommer påverka närboende. Att bedriva täkt mån-fre, lördagar, helgdagar och i övrigt när det anses behövas är inte förenligt med en täkt så nära bebyggelse. Då Holmen i följande stycke även talar om att nå bullernivåer nattetid verkar det som att bolaget även planerar drift dygnet om. Detta anser vi är direkt i strid med miljöbalkens hänsynsregler. Även i det fall Naturvårdsverkets riktlinjer för buller ej överskrids så kommer tåkten för många att utgöra ett nytt och ljudligt inslag i en miljö som annars är fri från denna typ av verksamhetsbuller. Skillnaden kommer därför att bli påtagligt negativ för de som utsätts för bullret. De föreslagna arbetstiderna kan därmed inte accepteras för aktuell lokalisering.

Holmen beskriver att det inte går att beskriva hur etappindelningen kommer att fortskrida. Detta är givetvis oacceptabelt eftersom man då inte kan utreda eller beskriva hur miljöpåverkan från olika

delar kommer bli. Att Holmen beskriver att det beror på kunderna tyder vidare på att bolaget inte är säkra på hur mycket berg som behövs i verkligheten. Behovet av täkten är därför inte säkerställt.

Angående de avskärande diken som Holmen beskriver är det oklart i beskrivningen var dessa planeras. Att detta inte utgör markavvattning ställer vi oss tveksamma till då Holmen beskriver att det görs i syfte att minska risken att omkringliggande vatten kan påverkas av verksamheten. Detta ökar indirekt även värdet på den faktiska fastigheten i fråga. Detta måste ingå och visas hur diken skall förläggas och hur det tillses att byggdaggvatten från täkten inte löper ut i dessa diken och vidare mot recipient. Det behöver även visas att grävning av nya diken inte förändrar vattennivåer på ett tillståndspliktigt vis.

Holmen skriver vidare att en slutlig efterbehandlingsplanen inte kommer att inges förrän senast tre år före ett eventuellt tillstånd löper ut, vilket innebär efter 22 års verksamhet med sökt tillståndstid. Detta bör inte godkännas oavsett var en verksamhet förläggs, då det inte finns garantier för hur branschen ser ut om 22 år. En fullständig plan på att återställa ett område bör givetvis finnas fastställd innan tillstånd ges för att säkerställa att området alls kommer att bli återställt och för att säkerställa att inga risker finns med ett övergivet område. En plan behövs också för att fastslå ekonomiska säkerheter och för långsiktig planering av verksamheten. Den kan sedan revideras vid behov, men att den inte ska finnas alls och inte bedömas redan vid ansökan är alltför riskabelt.

Holmen anser "att ingen avfallshanteringsplan behöver upprättas." Det motsätter vi oss. En avfallshanteringsplan måste givetvis finnas för en verksamhet som planerar att ta in externa massor både för återvinning och eventuellt för efterbehandling, däribland rivningsmaterial, schaktmassor, entreprenadberg. Utöver det kommer verksamheten att hantera sprängämnen, drivmedel och andra miljöfarliga eller potentiellt kontaminerade material.

Sammantaget upplevs den tekniska beskrivningen som mycket kortfattad och schematisk, utan direkt eftertanke om hur produktionen skall ske eller hur mycket brytning av material som behövs i verkligheten, vilket tyder på att behovet av aktuell täkt är överskattad i bedömningen och osäker i verkligheten. Hur stor del av verksamheten kommer egentligen att handla om annan verksamhet än bergbrytning? Jordtillverkning kan rimligtvis ske på annan, för närboende mindre störande, plats än den föreslagna. Viktiga beslut skjuts på framtiden (efterbehandlingsplan) eller bedöms som onödiga (avfallshanteringsplan). Detta är skäl nog för att täkten inte skall tillåtas.

4.2 Sevesoverksamhet

Det sista stycket i avsnittet om Seveso är oklart, då Holmen här endast beskriver att om det finns anläggningar eller faktorer som kan påverka så skall samrådet innefatta uppgift om det. Någon bedömning om så är fallet finns dock inte. Detta behöver förtydligas.

Holmen beskriver att en risk med sprängämnen är risker vid transport. Då en ny transportväg är planerad enbart ca 100 m från närmsta fastigheter behöver denna risk och hur säkerheten garanteras för boende beskrivas.

Vilken beredskap som finns för sanering är inte heller beskrivet. Då utsläpp av föroreningar kan komma att påverka Natura 2000-område är detta något som måste säkerställas tydligare än att "beredskap skall finnas". Det bör finnas riskanalyser och konkret beskrivas hur olika typer av utsläpp, olyckor m.m. ska hanteras. Viktigt är också att det beskrivs hur olyckor och utsläpp ska förebyggas.

Vi ifrågasätter också skrivningen att närboende kommer att informeras för sprängning då Holmen i samrådet valt att bedöma närboende till en ytterst snäv krets, som exkluderade i princip hela Länna samhälle som ligger inom 1 km från täktens tänkta placering, samt genomgående underdrivit avstånd

från täktområde till närboende. Att närboende skulle informeras i nog hög grad framstår därför som tveksamt. Holmen behöver precisera vilka de räknar som närboende, och det bör också framgå hur information ska delges, dvs. i vilken form, var och när och om trafik på närliggande vägar och tillgång till friluftsområden måste stängas av eller begränsas under dessa perioder. Något som i sig talar starkt emot vald plats för täkten.

5 Miljökonsekvenser

Vi vill här tillägga att vid en prövning enligt miljöbalken skall enligt 6 kap 1-2§ Miljöbalken miljöeffekter identifieras, beskrivas och bedömas så att en hållbar utveckling ska kunna främjas. Med miljöeffekter avses *direkta eller indirekta effekter som är positiva eller negativa, som är tillfälliga eller bestående, som är kumulativa eller inte kumulativa och som uppstår på kort, medellång eller lång sikt/.../*. Dessa ska beskrivas både bl.a. med avseende på befolkning och människors hälsa, skyddade djur och växtarter, samt på miljön i övrigt.

Holmens beskrivningar av miljöpåverkan, effekter och konsekvenser därutav är i samrådet mycket begränsade och kortfattade och en beskrivning enligt 6 kap saknas i stort. Detta gör att samrådet är alltför knapphändigt och gör det svårt att få en bild av den faktiska miljöpåverkan en ny täkt i området kommer att ge. Det som beskrivs i samrådshandlingen ger en underdriven bild av den sammantagna påverkan på både människor och miljö.

5.1 Alternativa lokaliseringar

Avsnittet om alternativa lokaliseringar är alltför kortfattat för att kunna utgöra ett godtagbart underlag för samråd. Detta då det utifrån given information inte går att få en bild av varför vald plats förordas över övriga redovisade alternativ. Detta är en allvarlig brist då beskrivning av alternativ är en viktig del i en miljöprövning enligt Miljöbalken. Holmen har enbart kortfattat lyft två alternativa lokaliseringar. Vi anser att detta inte framstår som en seriöst menad lokaliseringsbedömning då alternativen direkt har förkastats utan motivering eller att några för- eller nackdelar med dessa jämfört med vald plats nämns. Därmed kan de inte antas vara verkliga alternativ till lokalisering. Utifrån informationen framstår det som att Holmen inte har försökt hitta realistiska och lämpliga lokaliseringar utan enbart sökt jämförelseobjekt som inte lämpar sig för verksamheten. Holmen bör redovisa hur många alternativa lokaler som har inventerats och bedömts innan de tre redovisade lokalerna har fastslagits som de bästa tänkbara. Särskilt eftersom Holmen är stora markägare i Uppland och säkerligen äger mycket mark med bättre förutsättningar, utan att ens behöva förhandla med andra markägare. En lokaliseringstudie ska innehålla en samlad redovisning av de undersökta alternativa täktlägena och av de miljömässiga bedömningar som styrts urvalsprocessen och valet av den ansökta placeringen av verksamheten (jmf M 5701-30).

Bägge de alternativa platserna som kortfattat visas på figur i samrådshandlingen är lokaliserade längre från tätbebyggda områden och innebär mindre bullerpåverkan samt påverkan från vibrationer och damm på närboende än vald plats, vilket är uppenbara fördelar. Vilka andra motstående intressen och nackdelar som dessa har och som gör att vald plats ansetts lämpligast finns inte beskrivet i samrådshandlingen. Vi ställer oss mycket frågande till detta. Om en lokaliseringstudie har genomförts borde mer information om vald lokalisering kunna framgå i texten för samrådet när synpunkter skall inhämtas, och inte avvaktas med till senare i processen när samrådet är avslutat. Vi ställer oss frågande att Holmen fördröjer till miljökonsekvensbeskrivningen med att redovisa de faktorer som varit avgörande för den valda platsen när denna fakta redan finns tillgänglig.

SGU-rapport 2018:09 anger "En riktlinje är att mer samlad bebyggelse inte bör ligga närmare en bergtäkt än 500 m" och i deras beräkningar av tillgängliga områden för bergtäktsverksamhet

exkluderas områden med bostadsbebyggelse inom 550 m, som anges som "inte tillgängliga för bergtäktverksamhet". Som tidigare nämnts så visar SGU:s kartvisare att i princip hela Uppsala kommun har bergkvaliteter som är lämpliga för att bryta material för produktion av betong klass 1 och enligt rapporten 2018:09 figur 7 finns stora områden med tillgängliga områden (dvs. områden med god bergkvalitet och utan motstående intressen). Ett påstått behov kan därmed rimligen tillgodoses lika väl genom en alternativ lokalisering som inte har den uppenbara nackdelen att negativt påverka ett närliggande samhälle med många invånare. Om de redovisade alternativa lokaliseringarna ratas av något oredovisat skäl, bör det därför finnas fler platser som uppfyller täktens syfte utan de nackdelar vi påpekar här.

Bristen på alternativa lokaliseringar och beskrivningen av dessa anser vi borde leda till att samrådet tas om för att relevanta synpunkter på vald lokalisering skall kunna inhämtas. En betydligt mer omfattande analys och redovisning av alternativa lokaliseringar behöver annars finnas i en eventuell kommande miljökonsekvensbeskrivning. Vi anser att det dock är ett sätt att försöka undkomma att inhämta synpunkter just på lokaliseringen jämfört med andra alternativ, vilket motverkar ett gott samråd då lokaliseringen här är en fråga som påverkar hela Länna.

Inget nollalternativ är ens omnämnt i samrådshandlingen. En sådan motivering måste finnas med i eventuella kommande ansökningshandlingar. Alternativet att Holmen använder material från redan befintliga täkter, egna eller andras, måste såklart också bedömas. Det har inte redovisats att behovet av just denna täkt är avgörande för genomförandet av nämnda infrastrukturprojekt. Av samrådshandlingen framgår inte heller om det finns andra närbelägna områden som skulle vara bättre att exploatera för täktverksamhet. Den sökta åtgärden har inte visats medföra någon samhällsekonomisk vinst som inte skulle kunna tillgodoses genom befintliga täkter eller en alternativ lokalisering. Sammanfattningsvis uppfyller inte föreslagen lokalisering kravet på lämplighet i 2 kap. 6 § miljöbalken. Detta med hänsyn till områdets skyddsvärde i förhållande till det enskilda exploateringsintresset. Det är inte enbart verksamhetens påverkan på naturen vid själva täktplatsen som är avgörande utan verksamhetens påverkan på intilliggande samhälle och infrastruktur.

För att tillåta nyetablering av en täkt i ett område som sammantaget hyser flera motstående intressen, som i detta fall, måste det ställas höga krav på att behovet av material med önskad kvalitet inte på ett tillfredsställande sätt kan erhållas på annan plats och att det aktuella området därför är särskilt lämpat för ändamålet. Vid denna avvägning kan det, när det är fråga om sådana stora motstående värden som här, vara möjligt att man måste acceptera något längre transportavstånd än som annars skulle vara godtagbart. I den sökta täkten är det numera endast fråga om brytning av berg, som det finns gott om på andra platser också (se resonemang i andra delar av texten om SGUs rapporter och kartvisare). Någon närmare beskrivning av var önskad kvalitet på berggrund finns och vilka transportavstånd som uppkommer till avsättningsområdet från sådana lokaliseringar har emellertid inte redovisats och kan därför inte bedömas. Utifrån det redovisade materialet är det mot bakgrund av de starka motstående allmänna intressena inte klarlagt att nyetablering av en täkt på den sökta platsen är den lämpligaste användning av markområdet.

När Holmens bergtäkt i Kågarbol ansöktes om angavs att nollalternativet innebar att Holmen skulle behöva upphöra med närproducerat ballastmaterial till skogsbilvägar inom det egna fastighetsbeståndet. Samma nollalternativ kan inte vara giltigt nu eftersom Kågarbol är i drift under lång tid framöver, det lokala skogsbilsnätverket redan är väl utbyggt runt Länna och Almunge samt att ett sådant internt och relativt litet behov i stället kan försörjas med husbehovstäckter. Även fler men mindre och kortvarigare husbehovstäckter bör i en kommande behovsutredning utredas som ett alternativ till planerad täktverksamhet. Även alternativet att Kågarbol ensam fortsätter att försörja Holmens behov i närområdet bör beskrivas, och förklaras varför det inte är ett fullgott alternativ.

Sammanfattningsvis har Holmen inte visat att behovet av material inte kan tillgodoses på andra sätt än genom planerad placering av bergtäkt. Det icke-existerande nollalternativet kan inte förkastas. Husbehovstäckter med berg av lägre klass kan förse det lokala skogsbilsnätverket, om inte Kågarbol redan gör det. Alternativa lokaliseringar för produktion av berg till den lokala marknaden är inte tillräckligt utredda och kan med given information inte förkastas. Se även resonemang under avsnitt 2.1 om de juridiska grunderna att avslå ansökningar där nytta vägs mot skada, samt även samrådshandlingens avsnitt 5.1 där det betonas att plats ska väljas med så få motstående intressen som möjligt.

5.2 Landskapsbild

Se först avsnitt 3.1 med vår allmänna kritik om Holmens beskrivning av avstånd och påverkansområde. I dagsläget är täktområdet omgivet av skog. Dock kan detta ändras utifrån planerad nybyggnation, varvid denna beskrivning ej överensstämmer med hur det kommer att se ut i framtiden. Till dess att brytning skett ned en bra bit i berget är tåkten också synlig på längre håll. Den behöver också omgärdas av säkerhetsanordningar för att hindra att människor kommer för nära, som i sig kommer att påverka upplevelsen av omgivande skogs- och friluftsområde. Tåkten är planerad i direkt närhet till befintligt bostadsområde i Myskdalen, med en avskärande transportväg för tunga fordon mycket nära bebyggelse där omgivningen i dagsläget är lugn skog och kärrmark. En nyetablering av transportväg för tunga fordon kommer givetvis att ha en tydlig påverkan på landskapsbilden. Om/när Kalle Blanks väg används på andra sidan täktområdet, innan den planerade transportvägen är anlagd, så påverkas även detta område. Denna väg inte är byggd för tunga fordon, går genom befintligt bostadsområde och är planerad att gå genom ny detaljplan med ytterligare bebyggelse. Tätt trafik på, eller en ombyggnation av, denna väg skulle på samma vis helt förändra landskapet och upplevelsen av miljön runt vägen med dess nuvarande omgivande skogspartier. Detta skulle medföra en hög påverkan på hur landskapet uppfattas.

Holmen beskriver att påverkan på landskapsbilden blir av lokal karaktär. Då tåkten med tillhörande transportväg dock är föreslagen att anläggas nära bostadsområden och områden där människor vistas i naturen blir även en påverkan av lokal karaktär något som har stora konsekvenser för boende i Länna och besökare till området.

I alla riktningar där det förekommer bebyggelse samt mot rekreationsområdet Ältsjön måste en väl tilltagen vintergrön skog bevaras inom tåktens område som en insynsbarriär samt som barriär för buller.

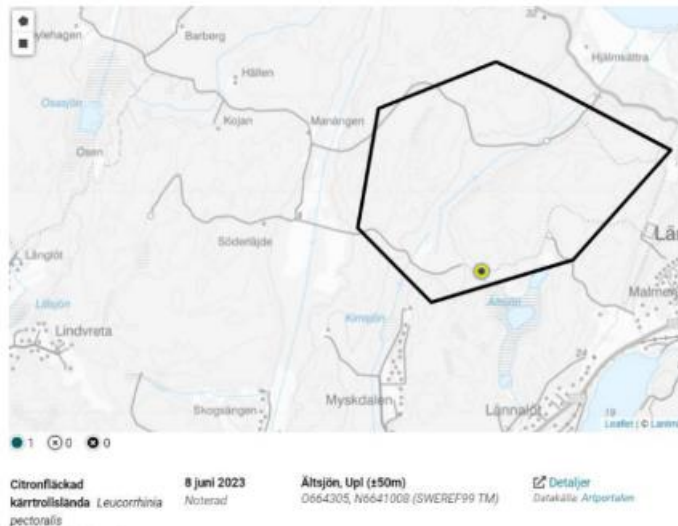
5.3 Naturmiljö och arter

I samrådshandlingen beskrivs att ett utsök i Artportalen har gjorts vilket omfattar den senaste 10 åren. De arter som redovisas på sida 26 är dock begränsat enbart till rödlistade arter. Även om dessa arter är värdefulla, så förekommer arter i området/närområdet som har ett mycket starkare juridiskt skydd i Sverige, och som inte beskrivs i samrådshandlingen. Dessa omfattas av EU:s Art- och habitatdirektivet respektive Fågeldirektivet. Detta innebär att alla länder i EU har ett särskilt ansvar att bevara de arter och naturtyper (habitat) som finns listade i direktiven. Arter som finns i EU:s Art- och habitatdirektivets bilaga 2 får ett utökat skydd som innebär att artens livsmiljö ska skyddas mot skada. Tillämpning av EU:s habitatdirektiv görs i Sverige genom Artskyddsförordningen (ASF).

Enligt vad som ovan beskrevs under avsnitt 3.4 finns förekomst av fisken asp i Långsjön, en art som löper risk att påverkas av täktverksamheten. Förekomst av, och påverkan på, asp finns inte heller beskrivet i samrådshandlingen.

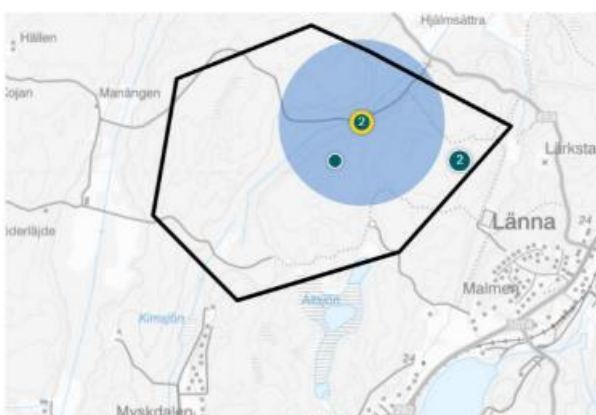
Nordväst om Ältsjön finns fynd av *citronfläckad kärrtrollslända* som rapporterades 8 juni 2023. Citronfläckad kärrtrollslända har ett starkt skydd i EU:s medlemsländer genom att den är upptagen i habitatdirektivets bilaga 2 och 4. I Sverige skyddas den enligt §4 a artskyddsförordningen vilket innebär ett förbud mot att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

Då denna art inte överhuvudtaget omnämns i samrådshandlingen verkar bedömningen av påverkan på arter enbart vara utförd på de rödlistade arter man funnit vid utsök i Artportalen. Detta är inte en godtagbar bedömning av påverkan på arter då andra arter med starkt faktiskt juridiskt skydd uppenbarligen finns inrapporterade.

Figur 6. Fynd av citronfläckad kärrtrollslända. Markerat område är sökombråde i Artportalen och inkluderar bergtäkt och ett utökat påverkansområde.

I närområdet finns även förekomst av tjäder. Tjädern omfattas av EU:s fågeldirektivets bilaga 1 och får därmed ett starkt skydd. Arten har enligt fågeldirektivet ett sådant gemenskapsintresse att särskilda skyddsområden (fågeldirektivet) eller bevarandeområden (habitatdirektivet) behöver utses, varför den ska betraktas som en *särskilt skyddsvärd art* i Sverige. Tjäder har noterats i området såväl 2021, 2022, och mars 2024. Tjädtrar har relativt stora revir och oftast finns en särskild spelplats där hanen attraherar andra tjädtrar från ett område på 1–2 kilometers radie från spelplatsen.

Figur 7. Noterade fynd av tjäder. Markerat område är sökombråde i Artportalen och inkluderar bergtäkt och ett utökat påverkansområde.

Holmens bedömning är att det område som kommer att tas i anspråk av täktverksamheten består av mark utan direkta naturvärden och där ett aktivt skogsbruk bedrivs idag. Enligt SLU:s Artportalen förekommer tjädern främst i områden med stor andel uppvuxen, relativt gles tallskog som är minst 30 år, och gärna minst 60–70 år gammal. Området i frågan består enligt vad Holmen själva beskriver i samrådshandlingen av barrskog som är mellan 25–75 år gammalt, varför den i högsta grad lämpar sig som område för tjädern.

En särskild inventering med inriktning mot just tjädern måste genomföras. Om etablerade lek- och spelplatser finns kommer en bergtäkt med all sannolikhet att innebära att ansökt verksamhet då påverkar tjäderns bon, ägg och/eller habitat negativt. Detta eftersom Holmen Skog AB redan har kalavverkat stora arealer skog runt Länna, både av normala kommersiella skäl men även extra mycket de senaste åren pga. granbarkborreangrepp. Detta gäller t.ex. stora områden öster om planerad bergtäkt längs samma skogsväg samt ett mindre område direkt nordost mot Hjälsättra (<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/?startapp=skogligagrunddata>). Avverkning av ytterligare skogsområden som är lämpligt habitat för tjädern riskera därför att kraftigt försvåra möjligheten att bibehålla den lokala tjäderpopulationen på en tillfredsställande nivå, vilket i sådana fall kan utlösa förbudet enligt 4 § punkt 4 ASF.

Inte heller tjäder beskrivs någonstans i samrådshandlingen vilket stärker att bedömningen endast gjorts utifrån ett utsök av de rödlistade arterna och inte med en obegränsad öppen sökning eller en efter samtliga arter som har höga skyddsvärden. Av detta skäl bör ett nytt, obegränsat och oberoende, utsök i Artportalen göras. Söker man i Artportalen på det berörda området får man gott om sökträffar i bergtäktens södra område, i Ältsjöns norra delar och runtomkring.

Sökning i Artportalen är dock en otillräcklig metod för att ta reda på vilka arter som finns i området. En naturvärdesinventering i fält i planerat täktområde, inklusive föreslagen ny körväg samt omgränsande påverkade områden, måste därför genomföras. Inventeringen ska omfatta hela påverkansområdet. Detta påverkansområde behöver tydligt motiveras utifrån planerad verksamhet, med fysisk påverkan, damm, buller osv.

Holmen måste säkerställa att påverkan av buller, vibrationer och ljudföroreningar från sprängningar, maskiner och fordon inte stör naturmiljön och arter inte bara inom det fysiska täktområdet utan även inom hela påverkansområdet ifall verksamhet ska kunna tillåtas. I avsaknad av bullerberäkningar vill vi här särskilt trycka på att fältinventering bör inbegripa alla områden som kan tänkas påverkas av buller. Såväl Ältsjön med omgivningar som Långsjöns västra strand och områdena kring Hjälsättra är populära fågelområden med bl.a. återkommande tranor. Ältsjön ligger fysiskt mycket nära täktområdet. En ny våtmarksinventering av Ältsjön krävs eftersom området har restaurerats på senare år och nu kan antas ha högre naturvärde än de hade vid senast utförda inventering. Långsjön ligger i en riktning som torde vara helt utan bullerskydd från topologin. Även naturreservaten Älvgärde och Tjäderleksmossen bör inkluderas av samma skäl. Rovfåglar, såsom havsörn och lappugglor, finns i nämnda områden.

Inventering ska inbegripa såväl flora som fauna. Inventering bör ske i tillräcklig utsträckning i tid för att täcka in arter som bör inventeras vid olika tidpunkter. Då området ligger i direkt närhet till Ältsjön behöver en inventering inbegripa fåglar, fladdermöss, grod- och kräldjur, bl.a. för att utesluta förekomst av större vattensalamander. Mindre vattensalamander har påträffats i Ältsjön. Det har också hittats glupar inom verksamhetsområdet, där groddjur kan finnas.

Upplandsstiftelsen har under flera decenniers tid inventerat och förbättrat förutsättningarna för ädellövträd runt Länna, och det finns ett ekologiskt viktigt bestånd av ek och lind, som är livsmiljöer för många andra arter. En inventering ska därför inkludera förekomsten av ädellövträd inom

påverkansområdet. Holmens Kunskapsskog, som täktområdet gränsar till (eller möjligtvis överlappar, det är svårt att avgöra på de olika kartorna) har cinnoberbaggen som s.k. ÅGP-art, vilket innebär att den ingår i ett åtgärdsprogram eftersom den är hotad (<https://www.holmen.com/sv/skog/besok-skogen/kunskapsskogar/lanna/cinnoberbagge/>). Cinnoberbaggen, och dess livsmiljöer, bör inventeras.

Sammantaget framstår allvarliga brister i samrådsunderlagets beskrivning av skyddsvärda arter i området och påverkan på dessa, då arter med starkt juridiskt skydd inte finns beskrivet någonstans trots att sådana finns i omgivningen. Inte heller finns ett påverkansområde för täktverksamheten och arbetsvägen för tung trafik vilket gör att det inte går att se inom vilket område Holmen gjort sin bedömning. Att då bedöma att ingen negativ påverkan på någon bevarandestatus sker är inte möjligt att göra på det vis Holmen nu gjort.

Fynden av tjäder och citronfläckad kärrtrollslända i sig borde vara tillräckligt för att inte tillåta föreslagen placering av en bergtäkt. Detta då en bergtäkt till sin typ av verksamhet och hur påverkan från den sker på direkt på den plats den är och i de miljöeffekter den leder till med buller, damm och vibrationer kommer att ha en negativ påverkan på dessa arter, vilket inte är tillåtet. Att verksamheten därutöver riskerar att påverka Natura 2000-arten asp i närliggande sjö stärker bara slutsatsen att lokaliseringen inte bör tillåtas på grund av påverkan på skyddsvärda arter och deras miljöer.

5.4 Friluftsliv

Då Länna är ett samhälle beläget med närhet till såväl sjö som skog – en kombination som inte finns på många platser runtom Uppsala - är rekreation och friluftsliv en parameter som är av högsta vikt för de som har valt att bosätta sig här eller besöka området. Störningar har därför något en direkt och markant negativ påverkan på hela samhället och värdet därutav.

Påverkan av buller från en bergtäkt på föreslagen plats på rekreation och friluftsliv är starkt negativ, och vi anser att detta i hög grad underdrivits och tonats ned i samrådshandlingen. Påverkan på friluftslivet är något som sträcker sig utanför täktområdets gränser då bullerpåverkan kommer förändra upplevelsen av att vistas i skog och sjö på ett betydligt större avstånd. En bullrande verksamhet i ett i övrigt tyst område kommer ha en starkt negativ påverkan för värdet av att vistas i omgivningen.

I samrådshandlingen står att viss störning kan komma att upplevas i närområdet i samband med produktion. Då bolaget i kapitel 4 beskriver att de planerar drift av tåkten såväl vardagar som helger och även vid tider därutöver, och nattvärden listas, kommer alltså en störning att finnas för friluftslivet i princip konstant med föreslagen verksamhet och lokalisering. Detta är en stor negativ påverkan på friluftslivet, särskilt då verksamheten är lagt mycket nära en av de stora friluftsstråken i området, Ältsjöstigen.

Naturvårdsverket har riktlinjer för bullernivåer i grönområden (rapport 6538, 2015); "Människor söker sig till friluftsområden och andra rekreationsområden för att bland annat komma bort från samhällsbullret. Ljudnivåerna behöver vara låga för att ge den kvalitet som eftersöks. Nivåerna bör på vardagar dagtid klockan 06-18 inte överskrida 40 dBA som ekvivalent ljudnivå. Under kväll och natt klockan 18-06 samt dagtid lör-, sön- och helgdagar bör bullret inte överskrida den ekvivalenta ljudnivån 35 dBA. Maximala ljudnivåer (LFmax > 50 dBA) bör inte förekomma nattetid klockan 22-06."

Med friluftsområden avses område i översiktsplan för det rörliga friluftslivet eller andra områden som nyttjas mer frekvent för friluftsliv där naturupplevelsen är en viktig faktor och där en låg ljudnivå utgör en särskild kvalitet. Stigen runt Ältsjön som Upplandsstiftelsen, Länna byalag och Holmen skog har rustat under flera års tid med bättre stigar, spänger, rastplatser med grillplatser, vindskydd m.m.

är ett typiskt sådant område där låd ljudnivå är en särskild kvalitet. Idag är det tyst och avskärmat från ljud från väg 282 av topologi, byggnader och skogsridå. En definition på god ljudmiljö som används i vissa sammanhang är den nivå då minst 80 % av besökarna i ett område upplever ljudmiljön som god (<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/buller/god-ljudmiljo-i-rekreatiomsomraden/>). En bergtäkt precis intill området skulle kraftigt försämra detta friluftsområde med ljudföroreningar och Naturvårdsverkets definition på god ljudmiljö lär inte gå att leva upp till. Ältsjön är Lännas bästa närliggande friluftsområde, med iordningsställda rastplatser, och när detaljplan Kalle Blanks väg byggs så försvinner ett av de bästa alternativen (skogen norr om Lärkstan) vilket gör behovet av Ältsjön som rekreativmiljö än större med sin stig på 2,3 km runt sjön.

Anmärkningsvärt är att det beskrivs att det är direkt farligt att vistas i tåktens närområde under sprängning. Vad närområdet är och vilka närboende man avser att förmedla information om sprängning till framgår dock ingenstans. Vid sprängning är riskområdet för stensprut 350 meter enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2003:2). I det aktuella fallet ligger både flertalet befintligt bostadshus i Myskdalen samt planerade bostadshus inom detaljplan "Del av Lännalöt", samt rekreativområdet Ältsjön inom 350 m. Även omgivande skog mellan den planerade tåkten och samhället är ett skogsområde, där många också rör sig i skog och mark. Risken med stensprut är alltför hög för att kunna godtas i ett område där så många bor och rör sig.

5.5 Kulturmiljö

Under avsnitt 5.5 i samrådshandlingen saknas helt motivering till den bedömning som Holmen gör om påverkan. Här saknas även en beskrivning av påverkan från den transportväg Holmen vill bygga för tung trafik till och från tåktområdet. Den närmst liggande lämningen är ca 50 m från området och nära föreslagen ny transportväg. Risk för påverkan på denna kan inte bortses ifrån.

Enligt vad som beskrevs under 3.3 Kulturmiljö ovan anser vi att en kulturmiljöinventering inom planerat tåktområde och omgränsande påverkade områden, samt inom den planerade transportvägen för den tunga trafiken, behöver genomföras. Detta då området inte tidigare har inventerats men fornlämningar finns i omgivningen.

5.6 Hydrogeologi

Vi vill också åter poängtera att *hydrogeologi* enbart hanterar grundvatten. Påverkan på ytvatten och markavvattningsföretag skall redovisas separat för att inte förvilla eller försvåra för läsaren.

Inledningsvis vill vi poängtera att för att undantagskravet i miljöbalken ska kunna åberopas behöver det vara uppenbart att ingen påverkan på allmänna eller enskilda intressen föreligger. Om risk finns att grundvattnet påverkas vid t.ex. sprängning behöver detta tillståndsprövas i miljödomstol. E¹²

Holmens beskrivning är motsägelsefull vad gäller risk för att allmänna eller enskilda intressen påverkas då man i samma avsnitt dels skriver *att* inga intressen bedöms påverkas och dels att man skall låta utreda *om* allmänna eller enskilda intressen kommer att påverkas. Detta visar på osäkerhet.

I samrådsunderlaget finns heller ingen redovisning av vilka allmänna eller enskilda intressen som Holmen bedömt eller på vilket avstånd de närmsta är belägna. Ingenting nämns exempelvis om eventuell förekomst av enskilda brunnar. En brunnsinventering behöver genomföras. Holmens metod för att ta reda på var allmänna eller enskilda intressen finns kan därmed ifrågasättas eftersom man bevisligen har missat brunnen på Hallkved 10:2. Holmen bör därför redovisa hur man ska säkerställa att inga intressen ignoreras eller förbises när utredningar om hydrogeologi görs.

¹² [Checklista för bergtäkter \(sgu.se\)](#)

Denna hydrogeologiska utredning bör gå före det vidare arbetet med prövningen enligt 9 kap, då separata samråd för detta kommer behöver ske om prövning enligt 11 kap visar sig nödvändig. Frågan om tillstånd för tåkten kommer då att flyttas till hantering i miljödomstol. Det är därför viktigt att denna utredning genomförs noggrant. En mätserie längre än 1 år bör genomföras innan verksamheten kan startas upp för att undersöka grundvattennivån i området under perioder med både hög- och låg grundvattennivå och kunna uttala sig med säkerhet om högsta nivå på denna. I dagsläget finns enbart ett påstående i underlaget om att verksamheten kommer bedrivas över högsta grundvattenyta men ingenting som styrker detta.

Noteras bör även att om tillförsel av vatten som påverkar grundvattennivåer sker är även detta tillståndspliktigt då infiltration av vatten är en tillståndspliktig vattenverksamhet.

Vidare påstås i texten att inga markavvattningsföretag berörs. Hur påverkan på markavvattningsföretag bedömts framgår dock inte av samrådsunderlaget. Då Ältsjön är reglerad genom sjösänkning på 1800-talet finns fog att misstänka att ett äldre markavvattningsföretag reglerar sjön. Detta bör Holmen utreda och redovisa om så är fallet eller inte. Att detta inte omnämns är en brist.

Vad gäller ytvatten anges det i samrådshandlingen att det inte finns sjöar eller våtmarker inom området för planerad täkt. Dock beskrivs det under kap 3.6 i samrådshandlingen att avrinning sker ut i Långsjön. Då påverkansområdet som skall miljöbedömas är betydligt större än själva täktområdet kan Långsjön därför indirekt tolkas som en sjö inom området för planerad täkt och påverkan på Långsjön bör medtas i miljöpåverkan från den föreslagna verksamheten. Till vattenhanteringen räknas också regnvatten som kommer att ansamlas i tåkten. Vattnet måste ledas bort för att verksamheten ska kunna bedrivas ändamålsenligt. Även detta vatten måste då renas och kontrolleras på samma vis som annat vatten. Hur detta ska ske redovisas inte.

Vi undrar även hur våtmarkerna har bedömts och om bedömningen är gällande, då det skett mycket arbete med restaurering av Ältsjön på senare tid. Då ingen beskrivning finns kring hur naturvärdsklasserna funnits gällande, eftersom ingen naturvärdesinventering i fält har skett ännu av Holmen ifrågasätter vi denna klassificering.

Vad gäller påverkan av föroreningar på vatten anger Holmen i samrådshandlingen föroreningar av olja, petroleumprodukter och kväve (nitrat) som påverkan från den planerade verksamheten. Nitrat kommer från detonerade sprängämnen. Övriga möjliga föroreningar beskrivs däremot inte, så som urlakning av bergmassor. I det här skedet/fallet är bergmassorna av okänd karaktär och man kan därför inte svara för vilka föroreningar som kan uppstå. Vidare är den enda åtgärd som beskrivs i samrådshandlingen en oljeavskiljare, vilket inte hanterar erkända föroreningar från nitrater. Holmen tar därmed alltså inte ansvar vare sig för kända föroreningar eller för andra möjliga föroreningar. Åtgärder föreslås enbart för hantering av olja och petroleumprodukter. Detta får anses antingen okunnigt eller naivt. Därutöver är det tydligt att tolka att okända mängder nitrater kommer läcka ut i Långsjön då avrinning sker dit. Villkor på dammpartiklar (suspenderande ämnen), oljeinnehåll och ammoniumhalt måste fastställas i tillståndsbeslutet och följas upp i kontrollprogram. Höga ammoniumhalter är giftigt för vattenlevande insekter och fisk, medan höga halter suspenderande ämnen och oljehalter påvisar en otillräcklig funktion på rening. Då detta som tidigare beskrivit kan påverka såväl Natura 2000-område som den känsliga Natura 2000-arten aspen anser vi att detta bör föranleda en prövning för Natura 2000 utöver övriga tillstånd.

Angående ytvatten saknas helt en beskrivning av påverkan på miljö kvalitetsnormer för de vattenförekomster som kommer att påverkas av tåkten. Detta är en grav brist i underlaget då negativ påverkan på, eller äventyrande av, miljö kvalitetsnormer för vatten gör tåkten otillåten enligt 5 kap

Miljöbalken. Att påverkan på miljökvalitetsnormer och konsekvenser därutav inte ens omnämns i samrådshandlingen är en uppseendeväckande brist då bolaget beskriver att verksamheten ger avrinning till vattenförekomster. Långsjön omges i övrigt av skog och inte jordbruksmark, så täkten riskerar att bli en markant bidragande källa till kväve.

Om dammbekämpning med vattenbegjutning är planerad behöver det redovisas vilket vatten som skall användas för detta ändamål. Denna redovisning behövs för bedömningen om tillstånd för vattenverksamhet krävs och om även detta i sig utgör tillståndspliktig vattenverksamhet genom tillförsel av grundvatten. Såväl vattenbekämpning av damm och saltning behöver utredas som skyddsåtgärder så att det inte påverkar grundvatten negativt eller föranleder tillståndsprovning enligt 11 kap för vattenverksamhet.

Sammanfattningsvis finns stora brister och avsaknad av såväl information som bedömning av påverkan i kapitlet om hydrogeologi och det måste förbättras till eventuella kommande handlingar. Som underlag för samråd går det inte att få en bild av verksamhetens påverkan på vatten, vare sig yt- eller grundvatten, om en etablering av täkt sker på föreslagen plats. Detta borde därför tas om i ett nytt samråd så att det går att bedöma all form av påverkan på grundvatten, Kimsjön, Ältsjön, Lötsjön och Långsjön.

5.7 Buller, vibrationer och luftstöttsvågor

Enligt Boverkets och Naturvårdsverkets riktlinjer måste det göras en individuell bedömning av ljudnivåer och deras påverkan. Det som är avgörande för om ljudnivåerna är acceptabla eller inte är hur ljudet kommer att uppfattas vid byggnader samt berörda friluftsområden. Ljud med impulskaraktär, hörbara tonkomponenter eller annars särskilt störningsframkallande ljudkaraktärer ska särskilt minimeras. Impulsljud eller hörbara tonerkomponenter ska medföra en sänkning av bullernivån med 5 dB jämfört med annars angivna gränsvärden (Naturvårdsverkets Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller, Rapport 6538, s. 8). Även lågfrekventa ljud är särskilt problemskapande. Med tanke på det stora antalet närboende bör hårdare krav än Naturvårdsverkets riktlinjer för buller vara rimliga att använda.

Hela Läna ligger inom 1 km från täktens verksamhetsområde, dvs. cirka 400 befintliga och 150+110 detaljplanerade, totalt 660 hushåll. Täkten är högre belägen än stora delar av samhället vilket gör att ljud riskerar att fortplanta sig långt och att det kommer att vara svårt att förhindra detta i många år, innan man sprängt sig ned i marken tillräckligt långt för att ha skapat sig en skyddande bergvägg åt berörda områden till (undantaget Myskdalen som aldrig får någon skyddande bergvägg). Arbetsmoment som avbaning, borrning, sprängning, skuthantering osv. måste utföras i täkten innan en framsprängd bergvägg är färdig.

Majoriteten av de boende i Läna har idag en lugn boendemiljö. Det buller som idag förekommer inkluderar flygtrafik från Arlanda. Flygtrafiken är av en snabbare övergående art än den störning en täkt skulle ge upphov till för närboende som kommer att innebära mer konstant buller över tid. Trafikbuller från väg 282 drabbar en del boende, men långt ifrån alla. Då Holmen även planerar ett större antal transporter på väg 282 skulle bullret från denna väg även öka markant för närboende. Att en störning i en viss grad existerar kan inte ligga till grund för att en betydligt ökad störning av samma typ automatiskt tillåts. Två fel gör inte ett rätt. Tvärtom, vid bedömningen bör all denna omgivningspåverkan slås samman eftersom de totala bullernivåerna i absoluta tal ökar med ytterligare en bullerkälla. Kumulativa effekter är något som behöver redovisas i en miljöprovning.

Den föreslagna täkten är placerad norr om samhället vilket gör att ljudpåverkan kommer att drabba boende från en annan riktning än väg 282, som merparten av de boende har åt söder. En placering av

täkten på föreslagen lokalisering skulle innebära att bullerkällor omringar de boende i Länna som redan är drabbade av buller från väg 282, vilket omöjliggör exempelvis placering av uteplatser i tyst riktning. Detta medför att ingen sida av fastigheter kommer att vara skyddat från buller av fastigheten, dvs. ingen sida kommer att vara ljuddämpad. För boende i Myskdalen blir situationen ännu värre eftersom transportvägen dessutom tillkommer på västra sidan, vilket gör att boende här får bullerkällor på tre av fyra sidor av fastigheterna. Dessa miljöstörningar orsakade av buller är klart olämpliga ur en miljö- och hälsosynpunkt och strider mot lokaliseringsprincipen (Naturvårdsverket Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller 978-91-620-6538-6 2015).

Holmen anger att avbaningsmassor kommer att läggas upp som bullerskydd mellan brytfront och bostäder, vilket per definition innebär att inget bullerskydd finns under tiden som avbaning pågår. Då Holmen samtidigt beskriver att "täktområdet består till stora delar av berg i dagen", något som antyder att mängden tillgänglig avbaningsmassa inte kommer att räcka för ett bullerskydd av betydelse eftersom fronten mot samhället är lång. Om det ska vara ett bullerskydd mot Lännas alla bostäder från Lärkstan till Myskdalen, vilket såklart är rimligt, så skulle den sammanlagda längden bli hela 1,4 km (!). Ska det även göras en bullervall mot Hjälsättra (500 m från täktens område) så ökar längden ytterligare med hundratals meter. Det saknas uppgift om hur högt och brett detta bullerskydd planeras att göras för att göra någon praktisk nytta, men mängden massa som krävs torde kräva införsel av stora mängder material och ett omfattande anläggningsarbete. Även om detta är görbart är det knappast en rimlig skyddsåtgärd i praktiken, och täktens placering bör därför förkastas.

Vid en nyetablering av en täkt finns inte samma detaljerade kännedom om berget, och oförutsägbara geologiska faktorer gör att det i nuläget inte går att bedöma t.ex. sprängningars upphov till vibrationer och luftstöt vågar. Vid nyetablering av täktverksamhet är det av vikt att bullerutredningen omfattar olika beräkningsfall och att ljudutbredningen från det värsta fallet analyseras, särskilt när det är fråga om små marginaler för att kunna hålla sig inom begränsningsvärdena (jfr Sveriges Bergmaterialindustris promemoria om Enhetliga rimliga villkor för täktverksamhet, juli 2011, s. 5). I samrådshandlingen står det att "Bolaget kommer att utföra en utredning gällande buller, vibrationer och luftstöt våg om det anses finnas behov av det i samrådet.". Det anser vi är en självklarhet att det behövs, eftersom detta är en stor påverkan från en bergtäkt och även något som kan komma att påvisa att samrådsgruppen varit felaktig och att hela samrådet måste tas om.

Det måste genom en ordentlig bullerutredning säkerställas att störningar från buller, vibrationer och luftstöt vågar innehåller gällande riktvärden vid samtliga byggnader i samhället samt friluftsområdet Ältsjön, eftersom det kan antas att ljudets utbredning påverkas av topologi, vind, var och i vilken riktning i täkten som verksamhet sker. Utredningen skall omfatta påverkan från hela täktens drift.

Bullerberäkningar på alla platser enligt karta i avsnitt 3.1 (*Myskdalen, Lännalöt, Ältsjön, ny detaljplan Ältsjön, Bibacken, Lärkstan, ny detaljplan Kalle Blanks väg, Hjälsättra och Länna gård*) måste ske eftersom täkten ligger nära och det säkerligen kommer att medföra olika stor påverkan på berörda områden i olika skeden av täktens verksamhet beroende på var i täktområdet som verksamheten pågår. En bullerutredning måste inkludera det reflekterande ljudet från en framsprängd bergvägg. Bullerutredningen måste innehålla en samlad beräkning av ljudnivåer när flera verksamheter, som exempelvis borrhning och krossning pågår samtidigt. Redovisning ska inte ske enbart av ekvivalent ljudnivå eftersom det måttet inte är så lämpligt för att beskriva ljud som varierar mycket kraftigt och ljud som förekommer sällan (sprängningar, knackande ljud, stenkross osv.). Även den maximala ljudnivån måste mätas och vägas in i bedömningen om täktplaceringens lämplighet.

Att anlägga en bergtäkt enbart ett par hundra meter från närboende och hävda att störningar från buller, vibrationer och luftstötsvågor blir begränsade även vid det närmsta bostadshuset, utan att någon bullerutredning genomförts, framstår snarast provokativt av Holmen.

Då täkten är planerad att finnas under 25 års tid och även en störning vardagar under så lång tid är en omfattande bullerpåverkan på friluftsliv och de som bor och arbetar i Länna, även i lägre nivåer än de riktvärden som Naturvårdsverket anger. Boende ska kunna vistas utomhus utan påtaglig störning. Inomhus bör störningar i ännu lägre omfattning accepteras. Om man tar i beaktande täktens planerade lokalisering mindre än 1 km från 400 befintliga hushåll och 260 planerade hushåll i olika skeden av detaljplanering så är detta allena tillräckligt för att helt avslå anläggandet av bergtäkten på vald plats så nära Länna. Antalet människor som kommer att påverkas negativt är stort. Denna lokalisering kan inte anses vara bästa möjliga placering av en miljöförstörande verksamhet.

5.8 Utsläpp till luft

I samrådshandlingen saknas beskrivning av, och påverkan från, stendamm från den föreslagna verksamheten. Detta behöver utredas och beskrivas. Även hur påverkan av från gaser från sprängning samt fordon ska minimeras ska beskrivas.

Vad gäller damm så behöver reducerande åtgärder beskrivas pga. risk för spridning mot samhället eller rekreativsområdet Ältsjön, t.ex. med inkapsling och stoftavskiljare för krossutrustning. Stofthalten i utgående rökgaser bör regleras.

Vid produktion av ballast, framförallt krossberg, går det åt energi vilket ger en klimatpåverkan genom utsläpp av koldioxid. Föreslagen plats saknar i dagsläget möjlighet att driva maskiner med el, utan dessa kommer att drivas av dieselgeneratorer enligt samrådshandlingen, vilket inte är fördelaktigt för vald plats ur ett klimatperspektiv. SGU förordar korta transportsträckor då utsläppen av koldioxid till följd av transporterna överstiger utsläppen vid produktionen av ballasten vid transportavstånd på 1,5–3,0 mil. Transportavståndet är alltså av väsentlig betydelse för hur stor klimatpåverkan användningen av ballast har och avståndet mellan produktion och avsättning bör om möjligt minimeras. Enligt SGU-rapport 2018:09 är det regionala behovet prognosticerat stort men det lokala behovet kring Länna och öster om Uppsala lågt enligt figur 1 i rapporten¹³.

6. Samråd

För verksamheter som kan antas medföra betydande miljöpåverkan är en större samråds-krets obligatorisk, vilket innebär att samråd utöver de enskilt berörda och tillsynsmyndigheten även ska ske med övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan bli berörda. Företaget har bedömt att verksamheten kommer att innebära betydande miljöpåverkan. Samråds-kretsen har dock utformats så att samrådet inte kan anses ha nått vare sig den allmänhet som kan bli berörd eller de enskilt berörda.

Enligt *Prövning av täkter – Handbok med allmänna råd* är *”den allmänhet som bör omfattas av det utökade samrådet är dels de som kan väntas bli utsatta från miljöpåverkan från täkten och dess följdverksamheter men även andra, t.ex. ortsbefolkning eller personer som idkar friluftsliv i området. Någon begränsning för allmänheten att delta i ett samråd finns inte. Lagstiftaren har avsett en vid tolkning av begreppet allmänhet.”* (sid 22). Vad gäller enskilt berörda har t.ex. Länsstyrelsen i Västernorrland i en rekommendation kring bergtäkter angivit 1 km som lämplig samrådsgräns (vi har inga uppgifter huruvida Länsstyrelsen Uppsala har publicerat liknande rekommendationer.).

¹³ Schoning, K. & Lundqvist, L., Hållbar ballastförsörjning – förutsättningar i Stockholms och Uppsala län, SGU-rapport 2018:09.

Det saknas beskrivning av bedömt påverkansområde i samrådshandlingen. Detta gör det svårt för läsaren att se var föreslagen täkts påverkan har studerats och bedömts, vilket motverkar ett gott samråd. Ingen motivering till avgränsningen av vilka fastigheter som ansetts enskild berörda går att finna i samrådshandlingen. Endast 49 hushåll har ansetts enskilt berörda av den föreslagna täkten och har fått samrådshandlingen (enligt telefonsamtal mellan Jonas Ulander, Holmen och Länna byalags ordförande 2024-03-08 samt mail med EMKAB "ett 50-tal"). Antalet hushåll i Myskdalen, Lännalöt och Bibacken är cirka 200 och i centrala Länna och Lärkstan finns ytterligare cirka 200 hushåll. Dessa 400 hushåll är uppenbart berörda av en bergtäkt som är inom 1 km från dessa områden och borde ha inkluderats, särskilt då inget öppet hus eller möte med allmänheten är planerat innan samrådsfasen är avslutad. När Holmen genomförde samråd för bergtäkten i Kågarbol 2020, inkluderades alla fastigheter inom 1 km, men i detta fall har man i stället dragit gränsen för samrådskretsen för att undvika i princip hela det närliggande samhällets fastigheter.

Även den nya detaljplanen vid Ältsjön (PBN 2023-002819, 110 bostäder), detaljplanen vid Kalle Blanks väg (PBN 2013-000314, 150 bostäder, förskola och skola) berörs av bullerpåverkan och ökad trafik. Uppsala kommuns mark- och exploateringskontor som ansvarar för detaljplaner i planeringsstadiet borde därför ha ansetts särskilt berörda. Länna byalag har heller inte ansetts vara enskilt berörda att döma av den tryckta samrådshandlingen. Vidare är sannolikt boende i Lärkstan, Länna bruksgata, flerbostadshus, förskola och skola i centrala Länna och Skogsängen väster om Länna vid ny planerad väg vara berörda av buller. Ingen bullerutredning är ännu gjord, men avståndet är på samtliga platser kort till planerad bergtäkt.

Samrådstiden är endast 21 dagar (8/3->29/3) och eftersom samrådsområdet är snävt definierat finns en uppenbar risk att hushåll som skulle påverkas av täktverksamheten inte nås av informationen i tid och får möjlighet att lämna synpunkter. Detta särskilt då slutet av samrådstiden löper in i påskveckan, en vecka där många är bortresta eller upptagna med annat. Då inget samrådsmöte genomförs finns heller inget alternativt sätt att framföra synpunkter på än skriftligen.

Länna byalag(s ordförande) föreslog i telefonsamtal med Holmens Jonas Ulander den 9/3 att fler fysiska samrådshandlingar skulle göras tillgängliga via den kommunala Servicepunkten Länna-Macken, genom att Holmen postade dit 50-100 exemplar. Det skulle visserligen kräva en aktiv handling av invånarna att ta sig dit, men det skulle ändå göra handlingen mer lättillgänglig. Holmen ville inte tillmötesgå kravet utan tyckte att vald samrådskrets var tillräcklig, vilket försvårar för närboende att ta del av samrådshandlingen. Efter mailkontakt med EMKAB ordnades 15 blädderexemplar 2024-03-13, vilket uppenbart är för få i ett samhälle med 400 hushåll (EMKAB angav att det var "i enlighet med vår önskan"). Sist jag räknade var 15 färre än 100, så det var inte alls i enlighet med vår önskan och optimalt hade såklart varit ett exemplar i varje brevlåda. Det innebär att inte alla allmänt berörda har fått del av lättillgänglig information. Detta är i strid med 6 kap 30§ MB som anger att "Den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden ska se till att de som ingår i samrådskretsen enligt första stycket men som inte tidigare har fått ett samrådsunderlag kan ta del av ett samrådsunderlag."

Byalagets ordförande och Holmens Jonas Ulander diskuterade också att ha ett samrådsmöte som byalaget organiserad, fysiskt eller via video, där alla Lännabor som ville kunde delta för att få chansen att bli informerade och ställa frågor. Inte heller det tyckte Holmen var en lämplig idé. Han föredrog ett möte med 1-2 representanter eftersom ett möte med många uppretade och arga deltagare i hans mening riskerade att inte bli konstruktivt och att det "inte skulle ge något". Ett förslag som alltså exkluderar alla utom 1-2 invånare, i praktiken cirka 700 invånare i Länna som inte får informationen. Svaret visar också att Holmen är medvetna om att invånare i Länna är upprörda och arga över Holmens planer, vilket de med rätta är eftersom de anser sig berörda men uteslutna från samrådet.

Annonsering för att nå allmänheten har skett i Upsala Nya Tidning, en tidning som kräver betald prenumeration vilket gör att kretsen som nås av denna också får anses begränsad. Täckningsgraden för UNT i området är okänd. Ingen annonsering har skett i tidning som når samtliga hushåll i området, trots att sådan finns (Lokalsvepet, som når > 3000 invånare i närområdet). Den valda samrådstiden på 3 veckor gör också att byalaget inte heller hinner publicera en annons i Lokalsvepet eftersom en annons som sänds in för publikation i mitten av mars publiceras i slutet av april, långt efter att samrådstiden har passerat sista svarsdag. Lokalsvepet når 100 % av brevlådorna och hade varit ett givet val för den som vill nå ut med information till en berörd allmänhet för verksamheten.

Holmens motvilja att informera de närboende, eller ens underlätta för Länna byalag att informera å deras vägnar, gör att Länna byalag anser att samrådsprocessen bör göras om med en utökad samråds-krets och förlängd svarstid. Samrådet är alltför begränsat genomfört för att kunna anses uppfylla lagkrav och för att kunna säkerställa att såväl enskilt berörda som allmänhet kunnat ta del av samrådet. Pga. friluftsområdet Ältsjön bör samråds-kretsen vara minst 2 km från täktens ytterkanter för att inkludera merparten av de som gångavstånd till området.

Angående samrådshandlingen i sig så saknar figurer genomgående skalstock vilket försvårar bedömning av avstånd och gör det svårt att se om det som står i texten om avstånd stämmer. Figur 4, 5 och 6 saknar markering av gränser för planerad täkt vilket försvårar bedömning av påverkan på närområdet.

Länna byalag yrkar på att samrådet ogillas i sin helhet och tas om på grund av vad som ovan nämns. Det samråd som nu genomförts kan sett till innehåll och samråds-krets inte anses tillräckligt för att gå vidare med en miljöprövning. Såväl kapitel 3 som 5 i samrådshandlingen har så stora brister att det är svårt att genomföra ett samråd utifrån given information, samråds-kretsen är alltför snävt tilltagen, påverkansområde saknas och ingen sammantagen bedömning av risker för närboende. Därför anser vi att samrådet inte bör godkännas av Länsstyrelsen utan behöver göras om i sin helhet.

Länna byalags sammanfattande slutsats om den planerade verksamheten

En miljöfarlig verksamhet som är av betydande art och kräver en tillståndsprövning bör hanteras och skötas därefter. Detta anser vi inte att Holmen har gjort med ett kortfattat underlag och en motvilja att samråda med närboende genom en begränsad samråds-krets. Detta strider mot portalparagrafen i Miljöbalken som lyder:

1 § Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

Detta anser vi inte uppfylls av Holmen genom föreslagen lokalisering av en miljöfarlig verksamhet i form av en nyetablering av bergtäkt.

Att tala om behovet av lokala massor är en sak, att anse att det enda verkliga alternativ som finns för dessa massor är att anlägga det på en plats där många hundra människors boende- och närmiljö påverkas negativt och där stor risk för påverkan både på natur, djur och vatten finns, är en annan. Detta kan inte vara det bästa tänkbara alternativet för en ny täktverksamhet.

Länna byalag anser att täkttillstånd inte ska meddelas Holmen för bergtäkt på föreslagen plats, enligt vad som ovan beskrivits i dokumentet. I sammanfattning vill vi framhålla:

1. Behovsutredning saknas. Behov av föreslagen täkt saknas eller har i alla fall inte styrkts eller går att styrka (jmf M 3113-13, där ansökan avsågs pga. behov och buller). Beskriven avsättning för materialet är felaktig eller spekulativ.
2. Alternativ finns eller har inte utretts tillräckligt för att kunna förkastas (jmf resonemang i M 5701-05 (2005)). Vald plats är inte tillräckligt motiverad i förhållande till nackdelarna. Liksom i M 5627-14, M 337-03 m.fl. domar så kan behovet av materialet tillgodoses med material genom befintliga täkter i området eller på andra sätt, varför lokaliseringen inte är lämplig.
3. Närheten till tätorten och ett stort antal närboende gör placeringen direkt olämplig pga. buller, damm, sprängningar, trafik och andra störningar. Bolaget kan inte anses ha visat att den föreslagna lokaliseringen av tälkten är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön, jmf. MÖD 2020_48, M-12383-18, dom 2020-07-29. Flertalet bostäder är inom 500 m från föreslagen lokalisering och cirka 700 boende inom 1 km.
4. Närheten till planerade detaljplaner (Kalle Blanks väg samt Del av Lännalöt), som gör att fortsatt exploatering med bebyggelse i Länna hindras eller motverkas. Detta strider mot principen om god hushållning, att mark ska användas till den är bäst lämpad för.
5. Närhet till friluftsområdet Ältsjön samt samhällsnära omgivande skog är ett motstående intresse, där kravet på bullernivåer är än snävare än för bostäder.
6. Riskerna med en geologi där spridning av förorenande ämnen kan komma att ske är alltför stor för att tälkten skall kunna godkännas på föreslagen plats.
7. De sammantagna riskerna av en hög miljöpåverkan enligt vad som beskrivs ovan, med risk för påverkan på såväl arter med högt skyddsvärde och Natura 2000-områden.
8. Kraftig ökning av tung trafik på väg 282. En besvärlig trafiksituation på den redan farliga vägen 282 med ökad risk för oskyddade trafikanter, däribland en stor andel barn, och ökad risk för olyckor med tung trafik.

Den samlade negativa påverkan på människor och miljö av en tälkt på föreslagen placering vägt mot det bristfälligt motiverade behovet av bergmaterial från en tälkt på aktuell plats bör leda till att en nyetablering av bergtälkt på föreslagna fastigheter inte ska kunna tillåtas.

/

Länna byalag

genom ordförande Johan Carlsson

2024-03-29

[Bilagor](#)

[Protestlistor](#)